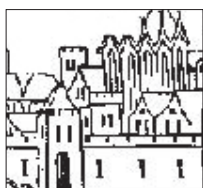

Újpesti

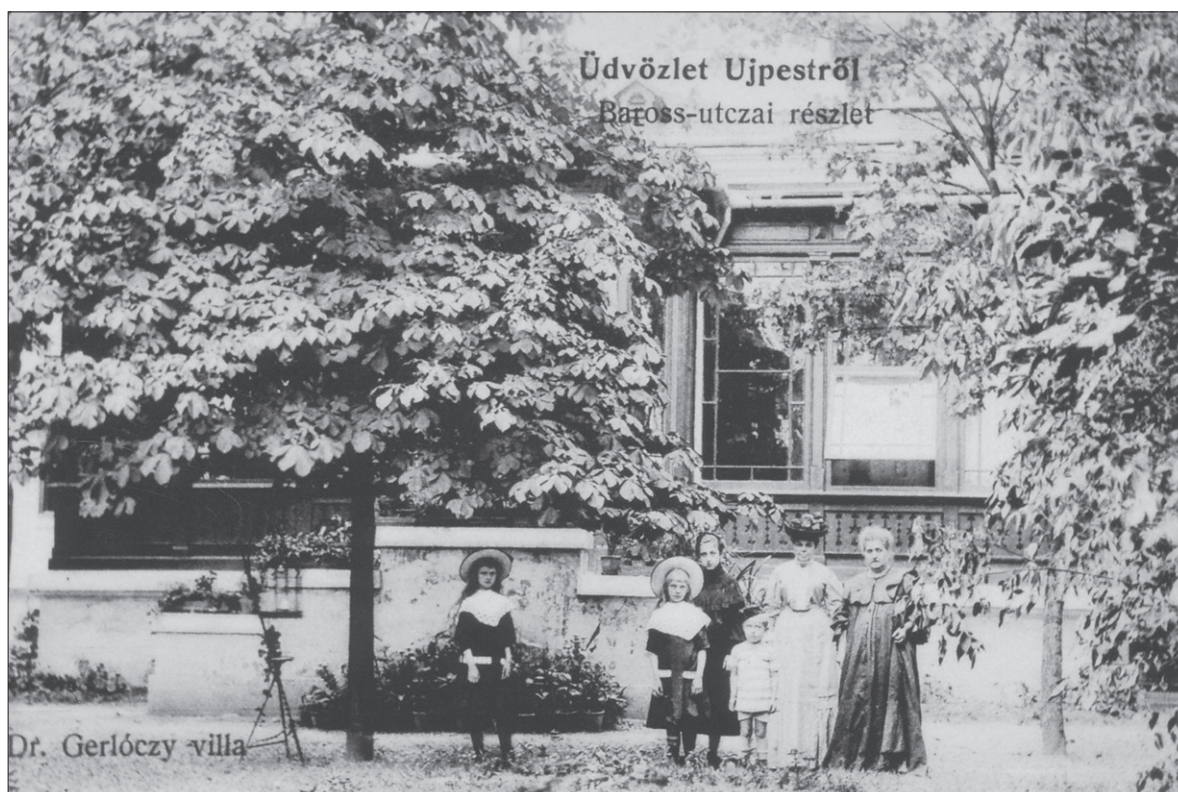
Helytörténeti
Értesítő

2021. szeptember
XXVIII. évfolyam 3. szám

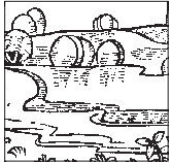

A Gerlóczyak aprajánagyja: Márta, Ilona, Endre, édesanyjuk és a nagymamák a kertben tartanak divatbemutatót, miközben a család feje – az ifjabb Gyula –, a villa mögötti szőlőben azt latolgatja, hogy milyen lesz a szeptemberi szüret. Tizenöt évvel korábban, az édesapja által külföldről rendelt tőkéket elvitte a filoxéra. Az Istvánhegyen, azóta csak homoki borral koccintanak. Az idősebb Gyula ifjú korában a Károlyiaknál volt házitánító, később a grófok csábíthatták ki Megyerre, ahol már javában épült a villanegyed. A műegyetemi pro-

fesszor járt Londonban és Párizsban is, de legszívesebben Baross utcai házának verandáján időzött. Annyira megkedvelte a községet, hogy közel ötszáz kötetet ajándékozott az Újpesti Közművelődési Kör könyvtárának. Nem csoda, hogy itt, a szőlők közé épített templomban tartotta esküvőjét fia, az ifjabb Gyula is Svachulay Mártával, éppen egy esztendővel apja halála után. A négy Gerlóczy-testvér közül – feleségével és gyermekeivel – ő maradt a villa lakója. Lakásépítési kormánybiztosként, államtitkári rangban is innen kocsizott fel naponta a munkahelyére, a budavári Pénzügyminisztériumba. □ *Barta Flóra*

Metrószemle – sajtószemle

„Kerületünk életében a metró-építés alapvető változást fog okozni. E változás kellemes oldala, hogy a kerület színvonalas, korszerű közlekedési rendszert kap. Van azonban kevésbé kellemes oldala is: az tudniillik, hogy a létesítmények építése, a szükséges átalakítások időlegesen kényelmetlenné teszik a közlekedést, az építési terület mentén lakók életét por és zaj keseríti majd. [...] Az észak-déli metró legújabb – III/B/1 – szakaszának közel 1,5 kilométer hosszú része a IV. kerület területén az esztergomi vasútvonal Újpest megállóhelye és az Árpád út – Tito utca [ma: Rózsa utca] kereszteződés között épül meg. Az építési szakaszon belül két metróállomás létesül. Az egyik állomás szervesen kapcsolódik a már említett Újpest vasúti megállóhelyhez, a másik állomás pedig a kerület legforgalmasabb kereszteződésében, az Árpád út – Bajcsy-Zsilinszky úti [ma: István út] csomópontban épül meg.” (Újpest, Metró melléklet, 1986)

„Az észak-déli 3-as metróvonal megnyitás előtt álló III/B/1. szakasza Árpád híd állomástól a IV. kerületi Bajcsy-Zsilinszky útig terjed. Az új szakasz hossza 4,1 km; ezzel a három budapesti metróvonal hossza eléri a 34,7 km-t. Az új vonalszakasz állomásai [...]: Forgách utca; Gyöngyösi utca; Újpest-Városkapu és Újpest-Központ. Az új szakasz négy állomásával a metróhálózat összes állomásának száma 42-re emelkedett.” (BKV Hírlap, Utastájékoztató melléklet, 1990 december)

„Megjött a metró! Dr. Demszky Gábor főpolgármester felavatta az észak-déli metró új szakaszát. Ünnepi beszédet mondott Siklós Csaba miniszter.” (Újpesti Napló, 1990. december)

„Metrópótlás a hétvégén. Folytatódik az M3-as metró vonalán elkezdődött sincsereprogram. [...] Tavalytól kezdődően és idén folytatva szakaszosan mintegy 42 ezer méternyi elhasználódott sínszálat cserélt, cseréli a BKV. [...] Várhatóan június végéig [...] minden szombaton és vasárnap autóbusszal pótolják az M3-as metró egyes vonalsza-

kaszeit.” (Újpesti Napló, 2015. január 29.)

„Elkezdődött a metrófelújítás. Sokkal zökkenőmentesebb az M3-as metró nélküli közlekedés, mint amire a legtöbben számítottak. Természetesen a földfelszíni járatok nem tudják teljesen kiváltani a földalatti, de a gyakorlat azt mutatja, hogy helyettesíteni tudják. Az M3-as munkanapokon az első hajnali járatindulástól 20.30-ig csak rövidített útvonalon, Kőbánya-Kispest és a Lehel tér között közlekedik, Lehel tér és Újpest között pótlóbuszok járnak. Este fél kilenc után a teljes vonalon leáll a metró, pótlóbuszok közlekednek Újpesttől Kőbánya-Kispestig, akárcsak szombaton és vasárnap egész nap.” (Újpesti Napló, 2017. november 9.)

„Március 30-án, szombaton adták át a 3-as metróvonal felújított északi szakaszát, ezzel nem csak a forgalmi rend állt helyre az Árpád úton, illetve a Váci úton, de sokkal kényelmesebben és gyorsabban juthatunk el a belvárosba. [...] A metrófelújítás az autósokat is érzékenyen érintette, hiszen a rekonstrukciós munkák alatt mind a Váci úton, mind az Árpád úton egy-egy sávot lezártak az autós forgalom elől. Az északi szakasz átadásával most a pótlóbuszokkal együtt hamarosan megszűnnek az ideiglenes buszsávok is [...]. A felújítás során a megállóknak új falburkolatot, járófelületet és mennyezetet, emellett több mint 500 digitális, illetve statikus utastájékoztató táblát és 650 új hangszórót kaptak. Az állomások utastereibe az utasbiztonság növelése érdekében körülbelül 170 kamerát építettek be. A meglévő mozgólépcsőket újakra cserélték [...]. Az állomásokon a legújabb előírásoknak megfelelő tűzvédelmi rendszer, valamint korszerű szellőző- hő- és füstelvezető rendszerek létesültek. A rekonstrukció részeként újjáépítették a vasúti pályát, a felújított állomások között 5,5 kilométernyi vonalszakasz újult meg. A vakok és gyengénlátók utazásának megkönnyítése érdekében az állomásokon vezetősávok készültek, és minden megálló akadálymentesített lett. [...]” (Újpesti Napló, 2019. április 4.)

(Összeállította: Krizsán Sándor)

Az Újpesti Helytörténeti
Alapítvány lapja

Alapító szerkesztő:
KADLECOVITS GÉZA

A szerkesztőbizottság elnöke:
HIRMANN LÁSZLÓ

A szerkesztőbizottság
tisztelt elnöke:
DR. SIPOS LAJOS

A szerkesztőbizottság tagjai:
DR. HOLLÓSI ANTAL
DR. KÖRÖS ANDRÁS
ROJKÓ ANNAMÁRIA

Szerkesztő:
ROJKÓ ANNAMÁRIA

Munkatársak:
IVÁNYI JÁNOS
KRIZSÁN SÁNDOR
LŐRINCZ RÓBERT
SZÖLLŐSY MARIANNE

Számunk szerzői:
BARTA FLÓRA *fordító*
FORGÁCS ANDRÁS *okl. gépészmérnök*
HIRMANN LÁSZLÓ *tanár,*
gimnázium-igazgató
DR. HOLLÓSI ANTAL *sebészfőorvos,*
ny. orvos igazgató
IVÁNYI JÁNOS *okl. építőmérnök*
JOLSAI ANDRÁS *író, főszerkesztő*
DR. KÖRÖS ANDRÁS *ny. kúriai bíró*
KRIZSÁN SÁNDOR *gyűjteménykezelő*
LASZIP GÁBOR *történész*
LŐRINCZ RÓBERT *könyvtáros,*
könyvtárigazgató
ROJKÓ ANNAMÁRIA *újságíró,*
szerkesztő
SZÖLLŐSY MARIANNE *helytörténeti-*
gyűjtemény-vezető
DR. TÓSZEGI ZSUZSANNA
c. egyetemi docens (ELTE)
VARGA KÁROLY *nyug. MÁV*
főmérnök-főtanácsos

Kiadja: Újpest Önkormányzata
Műszaki szerkesztő:
GELLÉRT KATALIN
Nyomdai kivitelezés:
SPÁCIUM BT.
Felelős vezető: KOÓS GÁBOR

Újpesti

Helytörténeti
Értesítő

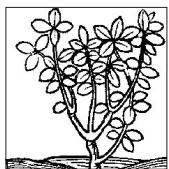
2021. szeptember
XXVIII. évfolyam 3. szám

Gerlőczyék a villa kertjében (Forrás: Neogrady László Helytörténeti Gyűjtemény)

1	BARTA FLÓRA <i>Villa az István-hegyen</i>
2	<i>Metrószemle – sajtószemle</i> Összeállította KRIZSÁN SÁNDOR
	Tanulmány
4	TÓSZEGI ZSUZSANNA <i>Bachmann Károly újpesti építész és családja</i>
7	LASZIP GÁBOR <i>Szűcs János – az UTE-stadion megálmodója, 2. rész</i>
9	SZÖLLŐSY MARIANNE <i>25 éves az Újpesti Városvédő Egyesület, 3. rész</i>
	Közlemények
11	LŐRINCZ RÓBERT <i>A káposztásmegyeri kolónia Művészek, hivatalnokok és főurak az István-hegyen</i>
14	ROJKÓ ANNAMÁRIA <i>Újabb epizódok Aschner Lipót életéből Magyarország a labdarúgó-világbajnokságon, 2. rész</i>
17	FORGÁCS ANDRÁS <i>Atomvillanás az Egyesült Izzóban, 1. rész</i>
19	DR. KÖRÖS ANDRÁS <i>Szemelvények dr. Fraknó Gyula ügyvédi hagyatékából 1947–1957, 10. rész</i>
22	IVÁNYI JÁNOS <i>65 éve adták át a forgalomnak a Béke úti aluljárót</i>
24	DR. HOLLÓSI ANTAL <i>Dr. Bogárdi Mihály, az újságíró gyermekgyógyász</i>
26	VARGA KÁROLY <i>Az M3-as metróvonal járműveinek felújítása</i>
27	JOLSAI ANDRÁS <i>Redaktorok</i>
	Híres újpestiek
29	HIRMANN LÁSZLÓ <i>Kelemen Éva</i>
32	Helytörténeti hírek

Bachmann Károly újpesti építész és családja

1893-ban az ungvári társas-
kör elhatározta, hogy kaszi-
nót építtet a városban. Mint
az Ung című lapban írták,
„Bachmann Károly, a legkivá-
lőbb és legmegbízhatóbb fővárosi építé-
szek és építkezési vállalkozók egyike” kapta
a megbízást, még hozzá igen előnyös felté-
telekkel. A máramarosi Alsófernezely sem
éppen szomszédos Budapesttel – 1908-ban
mégis Bachmannt kérték fel a település
kénsavgyárának felépítésére. De ki volt ő,
akit az ország távoli helyeiről is elhívtak az
építkezésekre?

Újpest neves építőmestere

Bachmann Károly festőművészről egy rövid
életrajz olvasható az Újpest lexikonban, de a
bevezetőben említett építészről nem, holott
ő volt a kiegészítés utáni fellendülés során az
egyik legtöbbet foglalkoztatott építőmester,
aki több jelentős újpesti épület megvalósítá-
sában döntő szerepet játszott. Túlzás nélkül
állíthatjuk, hogy mind az idősebb, mind az
ifjabb Bachmann Károly munkássága messze
földön ismertté vált. Mindkettejük élete szo-
rosan kötődik Újpesthez, így ideje, hogy e lap
hasábjain felidézzük emléküket.

A Jézus Szíve kápolna (Forrás: Neogrády László Helytörténeti
Gyűjtemény)

A „Bachmann Károly építőmester”
néven 1884 decemberében alapított és három
évtizeden át működő cég főtelepét Újpesten
hozták létre. Az akkor 40 éves cégtulajdonos
majd három évtizeden keresztül működtette
a vállalkozását. Másodszülött fia, Bachmann
Antal építész 1909-ben ugyancsak Újpesten
jegyeztette be saját építőipari cégét.

A káposztásmegyeri Jézus Szíve kápol-
na a bizonyíték arra, hogy az építőmester
nemcsak a mások által készített terveket tudta
magas színvonalon kivitelezni, de ő maga is
végzett önálló tervezői munkát. A kápolnát
1886-ban saját birtokán emeltette Schreiber
Janka, az angolkisasszonyok budapesti inté-
zetének főnöknője a Baross utcai villája mel-
letti területen. Az eklektikus neoromán és
neogót stílusjegyeket mutató kápolna terveit
Bachmann készítette, és az építkezést is ő
vezette. A kápolna 1927-ben a szaléziánusok
magyarországi rendjének tulajdonába került,
majd a szerzetesrendek 1950. évi feloszlata
után az Esztergom-Budapesti főegyházmegye
vette gondozásba. A szalézi rend 1991-ben
kezdhetette újra működését Magyarországon;
azóta a szaléziánusok vezetik az Újpest-Me-
gyeri Nagyboldogasszony plébániát, illetve
a Jézus Szíve templomot.

A lajosmizsei római katolikus templom
tervezése és felépítése szintén Bachmann
Károly nevéhez fűződik. A helyi Egyházta-
nács Templomépítő Bizottsága 1894-ben
fogadta el az újpesti építész templomtervét.
Az építkezés, amelyhez helyben vetették és
égették az 1,2 millió téglát, 1895 áprilisában
kezdődött. Először a plébánia és a kántorla-
kás készült el, majd 1896-ban a templom
védőszentjének, Szent Lajos királynak az
ünnepén a templomot átadhatták a hívek
szolgálatára.

Bachmann Károlynak az új megoldá-
sok iránti nyitottságára kiváló példa a kora-
beli sajtóban sokszor hirdetett találmánya,
amelyre 1902-ben kapott szabadalmi oltal-
mat. Az innováció lényege az általa feltalált

újfajta falazási mód, amely speciális kialakítása révén a tüzeléskor keletkező meleg levegőt a kazán körül tartotta, megakadályozva ezzel, hogy a forró gázok elillanjanak a kéményen keresztül. A feltaláló saját számításai szerint 25% fűtőanyagmegtakarítást lehetett az új falazási technikával elérni – és ezért szavatosságot is vállalt. A „Bachmann-féle kazánbefalazást” nemcsak az újonnan épülő, de meglévő kazánoknál is lehetett alkalmazni.

Építőmesterként megszámlálhatatlan családi ház, üzemi épület, kisebb-nagyobb építmény kivitelezése fűződik Bachmann nevéhez. Újpest szempontjából kiemelkedő jelentőségű az Egek Királynéja templom építése, amelynek történetét Iványi János – az eredeti dokumentumokat felkutatva – írta meg egy négyrészes cikkben az ÚHÉ 2010/1-4. számaiban. A templomépítésről további érdekes adalékokkal szolgált Iványiné Konrád Gizella kutatása (ÚHÉ 2002/1. sz.). A történet dióhéjban: a templom első terveit Szvoboda Antal, Ybl Miklós és Kauser József, míg a bővítését Zák Alajos készítette. Bachmann Károly 1875 és 1881 között kivitelezőként vett részt az akkor még oldalhajók és torony nélküli templom felépítésében. Az Egek Királynéja templom bő negyedszázaddal később, 1908-ban nyerte el mai formáját, akkor építették hozzá a tornyot és a két oldalhajót.

Újpest legszebb épületei között tartják számon a Magyar Távirati Iroda alapítója, Egyesy Géza által építtetett villát, amelynek terveit az Országház műépítésze, Steindl Imre készítette. A Görgey út 77. szám alatt álló épület kivitelezője Bachmann Károly volt, a műlakatos munkák pedig a korszak legnevesebb mesterének, Jungfer Gyulának a műhelyében készültek.

Az Andrássy úton (akkori nevén Sugár úton) épült föl 1883–1885 között a híres színésznő, Bulyovszkyné Szilágyi Lilla romantikus stílusú hatalmas villája. A terveket Fellner Sándor készítette, az építőmester Bachmann Károly volt. Az épület oromzatáról időközben eltűnt a művész nő szobra, akit az egyik legnagyobb sikert aratott szerepében, Sapphoként örökítettek meg.

A Langfelder Gépgyár – majd később Langfelder Gépgyár és Vasöntöde –

alapítójának, Langfelder Vilmosnak a neve nem is egyszer olvasható az építőipari szaklapokban Bachmann megrendelői között. Az építőmesternek 1898-ban a Figyelő utca 14. szám alatt egy gyárépületre, 1907-ben a Csata utcában egy földszintes házra adott megbízást.

A nevéhez köthető nagyszabású beruházások kivitelezőjeként Bachmann Károly nem véletlenül tartozott a legnagyobb adófizetők közé az 1907-ben rendezett tanácsú várossá alakult Újpesten. (Erről Ugró Gyula is megemlékezett a Magyar városok monográfiája sorozatban megjelent Újpestről szóló kötetében.) Újpest város virilis képviselői között az 1909. évi Budapesti Czim- és Lakásjegyzék is megnevezi idősebb Bachmann Károlyt. (A virilizmus a vagyonosok, illetve az államkincstárba legtöbb adót befizetők számára bizonyos előjogokat biztosított.)

Szintén Ugró Gyula polgármestertől tudjuk, hogy a tekintélyes építőmestert beválasztották az Újpesti Torna Egylet, az UTE legelső választmánya tagjainak a sorába. Az Újpesti Ipartestület Építőipari Szakosztálya Bachmann elnöklétével 1897-ben alakult meg (ÚHÉ 1995/4. sz.).

Itt hívjuk fel a figyelmet az építész nevéhez kapcsolódó téves adatokra: nem Bachmann, hanem Bukovics Gyula tervezte a Földművelésügyi Minisztérium 1885–86-ban elkészült Kossuth téri épületét. A Krisztinavárosban 1872-ben felépült honvéd helyőrségi kórház tervezője Wilhelm Doderer és Kauser I. József volt, és nem Bachmann.

Újítás gőzkazánok befalazásán – a 26256. számú szabadalmi leírás fejléce (Forrás: Hungaricana adatbázis)

A sikeres festőművész, ifjabb Bachmann Károly

Az építőmester első gyermeke 1874. június 8-án született Káposztásmegyeren. A középiskola után egy évig Aggházy Gyula és Székely Bertalan vezetése alatt tanult a mintarajziskolában, majd egy újabb évig Bihari Sándor és Karlovsky Bertalan festőiskoláját látogatta. 1893 őszén Párizsban a híres Académie Julian növendéke lett, három évvel később azonban visszatért Káposztásmegyerre. 1892-ben vett részt először országos kiállításon, attól kezdve sikeres, keresett festő lett, akinek a képeit rangos gyűjtők is előszeretettel vásárolták. Károlyi Mihály gróf két képet is vásárolt tőle – feltehetően az Újpesten évente megrendezett tárlatokon.

Az Anarchisták című, a korai korszakában festett képe a Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményében található. A Képzőművészeti Társulat 1894/95. évi tavaszi kiállításáról a Magyar Szalonban beszámoló N. Istvánffy Gyula ezt írta Bachmann festményéről: „Igen szép ajánlólevél egy – úgy hallom, 18 éves fiatalembernek a »Párisi anarchista« . Bachmann Károly, aki egy évvel ezelőtt csak rajzolni tanult még, ma már az éjjeli homályban egy lámpa mellett tanácskozik a realitás oly erejével felfogott és megfestett három anarchista állít elénk, hogy ezeknek az alakoknak még modelljeivel sem szeretnék éjfél felé valahol a Gáray-téren találkozni... Kár volna, ha az ily hamarosan megnyilatkozó tehetség különböző festészeti irányok áldozatává lenne.

Bachmann Károly Csendélet című festménye (Forrás: Művészet 1917. 1. szám)

Fessen ez a fiatal ember a maga érzése szerint, az idegen befolyásoktól menten!”

Ifjabb Bachmann Károly az 1896. évi millenniumi kiállításon elismerő oklevelet nyert, a párizsi világkiállításon 1900-ban bronzéremmel tüntették ki. Az első években a képein leginkább a szegény emberek világát ábrázolta, később azonban főleg miniatűr technikával készülő csendéleteket festett, amelyeknek nagy sikerük volt. A kiállításokról szóló beszámolók kivétel nélkül kiemelték Bachmann miniatűrjeinek igényességét és más kvalitásait. Az életrajzi adatokat és az addigi legjelentősebb műveit – a tulajdonosok nevével együtt – az 1915-ben megjelent Magyar képzőművészek lexikona közölte.

Festőművészként aktívan részt vett a művészeti, polgárként pedig a helyi közéletben. Az előbbire példa, hogy a Nemzeti Szalon alapító, később választmányi tagja lett. Emellett esküdtbírói szerepet vállalt, majd azon az 1906. december 4-én tartott nevezetes közgyűlésen, amelyen Újpest még nagyközségként választott utoljára községi képviselőtestületi, majd két nappal később előjárósági tagokat, ifjabb Bachmann Károly is községi előjáró lett.

Édesapja Zrínyi utca 5. szám alatti újpesti házában apjával és testvéreivel együtt lakott, ahol 1903-ban festőiskolát nyitott. A négy féléves tanfolyamot egyik húga, Henriette is elvégezte, aki több kiállításon szerepelt képeivel. Károly Az olajfestészet – Gyakorlati útmutató kezdő festők és műkedvelők számára című könyvének olyan sikere lett, hogy egy évtizeddel később újra kiadták.

Több napilap megemlékezett arról, hogy 1923 karácsonya előtt 49 éves korában elhunyt ifjabb Bachmann Károly, akit a Képzőművészeti Társulat temettetett el december 23-án. Ugyancsak a sajtóból tudjuk, hogy öccse Bachmann Antal építész már korábban, 1920 augusztusában meghalt. Édesapjuk mindkét fiát túlélte, ő 1924-ben hagyta itt a földi világot.

Amikor 1964-ben elhatározták az Öreg temető felszámolását, több nevezetes személy földi maradványa az újpest-kertvárosi Szent István plébániatemplom kriptájába került át, így azóta ott nyugszik az építész Bachmann Károly és azonos nevű festőművész fia is. □

Szűcs János – az UTE-stadion megálmodója, 2. rész

Az 1914. január 17-én tartott közgyűlésen Szűcs (ekkor még: Seidner) Jánost az Újpesti Torna Egyesület ügyvezető alelnökévé választották, amely pozíciót Fürst Oszkárral közösen töltötte be. A klub új elnöke dr. Kálmán Ödön lett. Az új UTE-elnökség azonban csak rövid ideig működhetett, hiszen az év nyarán kitört az első világháború. 1914. július 26-án megjelentek az ország férfilakosságát fegyverbe szólító plakátok. A mozgósítási parancs éppen a sportolók zömét adó korosztályt érintette a legérzékenyebben. Vezetők és versenyzők sorban ragadtak fegyvert a haza védelmére. Az első között jelentkezett Szűcs János, az UTE 29 éves, rendkívül agilis sportvezetője is. Önkéntesként rukkolt be 1914 őszén Budapest háziezredébe, a császári és királyi 32. gyalogezredbe. A „harminckettesek” először a szerb hadszíntéren harcoltak, majd Galíciába kerültek, ahol éveken át küzdöttek az oroszokkal. Szűcs pontos haditettei ma már nem rekonstruálhatók, azt azonban bizonyosan tudjuk, hogy címzetes őrzetűként szolgált és három alkalommal is megsebesült, amelyek nyomán 1915 májusában a stájerországi Tobelbad szanatóriumában gyógykezelték. Helytállásáért kétszer 1. osztályú ezüst vitézségi érmmel, egyszer 2. osztályú ezüst vitézségi érmmel, és egy alkalommal bronz vitézségi érmmel tüntették ki. Több mint egy év frontszolgálat után szerelt le és tért haza Újpestre.

1916 decemberében nevét a Belügyminiszter 183870/1916. engedélye alapján – és a Budapesti Hírlap 1916. december 30-i számában megjelent közlemény szerint – Szűcs Jánosra magyarosította. A névváltoztatásában talán apja szülőfaluja, a Heves megyei Szűcsi inspirálta, de lehet, hogy a szakmájához kötődő szűcsipar is közrejátszott az új név megtalálásában. Példáját fiútestvérei hamarosan követték, szintén

Szűcsre változtatták vezetéknevüket. A névváltást követően Szűcs János szakmát is váltott, ugyanis az egyik legelegánsabb budapesti szállodát üzemeltető Dunapalota Rt. igazgatója és a Vendéglősök és Szállodások Egyesületének titkára lett. 1917 decemberében kinevezték a tátralomneci fürdőtelep igazgatójának. A Magas-Tátrában is aktív közéleti szerepet játszott; 1918 júliusában az újonnan megalakult Magas-Tátra Fürdőinek Szövetségében vállalt pénztárnoki szerepet. A nyári fürdőszезon végén Szűcs egy érdekes botrányba keveredett. Laehne Hugó országgyűlési képviselő a lomnici fürdőben nyaralva akarta lányát úszni tanítani, azonban a fürdő nemek szerint szeparáltan működött. Laehne ezt nem volt hajlandó figyelembe venni, lányát a női órák alatt oktatta úszásra, és az őt a szabályokra figyelmeztető fürdőasszonyt félrelökte. A panaszok nyomán Szűcs fürdőigazgató levelet adott át Laehne képviselőnek, amelyben felhívta a figyelmét a fürdő rendjére. A képviselő a levelet olvasva haragra gerjedt, megkereste az igazgatót és az íróasztaláról egy tárgyat felkapva ütésre készült. Szűcs és egy beosztottja azonban sikeresen lefegyverezték és leteperték Laenhet, a támadás által a sodrából kihozott – mindössze 164 cm termetű – Szűcs ütlegetni kezdte a képviselőt. A tettlegesség hevében felkiáltott: „Te mersz bántani. ... te Kľofác...?” – utalva a Monarchia és Magyarország széteséséért legerősebben küzdő cseh baloldali politikus, Václav Kľofáč, valamint a függetlenségpártiból Károlyi-pártivá lett, háború- és Tisza-ellenes politikus közötti hasonlóságra, valamint egy korábbi nagy vitát kavart magyar parlamenti megjegyzésre. A feleket hamarosan szétválasztották, Laehne képviselő másnap sértődötten elutazott, miközben a mentelmi jogának megsértésére hivatkozott. Szűcs viszont feljelentést fontolgatott ellene, de az ügynek végül nem lett folytatása.

Szűcs János még a tátralomnici időszaka alatt, 1918. május 12-én Budapesten feleségül vette Schreiber Olga (1897–1944) fővárosi tanítónőt, Schreiber Henrik (1877–1944) újpesti ecetgyáros – Szűcs apja munkaadójának – lányát. (Erről tanúskodik a Budapest IX. kerületi állami anyakönyvvezetőség 1918. évi házassági anyakönyvi kivonata.) A fürdőigazgató vélhetően a Felvidék cseh inváziója előtt, 1918 októberében távozhatott Tátralomnicról és költözött vissza Újpestre. Egy újabb karrier-váltást követően Szűcs a Központi Leszámítoló és Pénzváltó Bank tisztviselőjeként kezdett dolgozni, miközben feleségével és annak családjával apósa ecetgyári telepére költözött, és az üzem életébe is egyre jobban belefolyt. Az UTE-vel kapcsolatos tevékenységének a háborús évekből nem maradt nyoma és a sport kapcsán is csak egyszer merült fel a neve: 1918 januárjában a Magas-Tátrában tartott országos síversenyen tiszteletdíjakat adott át.

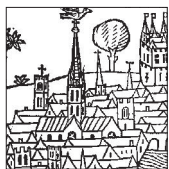
A világháború következtében az UTE Szűcs által – az úszósport terén rövid idő alatt szinte a semmiből – elért eredményei mind elvesztek. Az uszoda tönkrement, az úszók közül a legnagyobb tehetségnek tartott Emmerling József a fronton harcolva hősi halált halt, az úszógárda szétszéledt és a szakosztály is megszűnt; a háborús mozgósítás és nélkülözés okozta megpróbáltatásokat csak a futballcsapat élte túl, amely a klub egyetlen szakosztályaként versenyzett tovább a lila-fehér színekért. Szűcs János azonban hazatérése után is folytatni akarta a küzdelmét az Újpesti Torna Egyesület felvirágoztatásáért. 1919. január 6-án tartották az UTE rendes éves közgyűlését, ahol őt a klub tagjai egyhangúlag elnökké választották, lelkesedésétől és eltökéltségétől remélve az UTE eljövendő sikereit.

A tétlenséget nehezen viselő elnök azonnal munkához látott. Első teendője a népszigeti sporttelep fejlesztése volt, mivel a kicsiny futballpálya körül 4-6 ezer fős tömeg is szorongott a komolyabb meccseken. Az érdeklődés a Fogl-testvérek által vezetett labdarúgó csapatnak szólt, amely ezekben az években érte utol az FTC és az MTK gárdáját és lépett fel a bajnoki dobogóra. Szűcs komoly bővítést tervezett, új területeket próbált megszerezni és tribünt építtetni a

sportpálya mentén. Közben előadásokat tartott, ahol kifejtette, hogy Újpestnek érdekes lenne megszereznie a fővárostól a Népsziget területét és ott üdülő-kiránduló helyet létesítenie. A pálya kibővítésének tervrajzai elkészültek és a káposztásmegyéri lóversenytér tribünjét is megkapta a klub, amit elbontás, elszállítás és újbóli felállítás után a futballpálya főlelátójaként kívántak használni. A tribün körül 25-30 ezer férőhelyes beton körlelátót terveztek, mintegy egy millió koronás költséggel. Az építkezésekhez a klub részvényjegyzési felhívást is közzétett, amire alig huszonnégy óra alatt 800 ezer koronát sikerült szereznie az Újpest támogatóitól. Az Újpesti Munkástanács át is adta a területet az Újpesti TE-nek, ami a Tanácsköztársaság zűrzavaros korszakában jó megoldásnak tűnt. A munkálatok megindultak, és az építés révén Magyarország legnagyobb, 120×60 méteres labdarúgó pályáját hozták létre. A sporttelep alapterületét 18 méterrel kiszélesítették, a kerítést kicserélték, az oldalon mentén padokat helyeztek el, amelyekre 39 500 koronát költöttek. A lelátó áthozatalából és a körlelátó kiépítéséből azonban semmi sem lett, mivel közbeszólt a történelem. A Tanácsköztársaság bukását követően kiderült, hogy a területet az Újpesti Munkástanács nem adhatta volna át az UTE-nak, mivel az nem Újpest, hanem Budapest és a Földművelésügyi Minisztérium tulajdona volt. Sőt, nyár végén az FM a sportpálya telkét hajógyár építésének céljából átengedte a Magyar Folyam- és Tengerhajózási Rt.-nek, vagyis a szép álmokból pillanatok alatt eljutott a klub a sporttelep elvesztésének határára. Szűcs János végül a nyilvánossághoz fordult és a Sporthirlap hasábjain elkeseredett hangú levélben tudatta a sporttársadalommal az MFTR hajógyárépítési terveit és az UTE szomorú helyzetét. De bemutatta az újpesti klub érdemeit és várható jövőjét is, és a sportpálya felújításával kapcsolatos korábbi kiadásokat. Szavai meghallgatásra találtak: az MFTR néhány napon belül ideiglenesen lemondott a hajógyár építéséről és az UTE területhasználati jogát meghosszabbította. Azonban ez sem volt végleges megoldás, így a klub tovább kereste a sportteleppel kapcsolatos más lehetőségeket.

(Folytatjuk...)

25 éves az Újpesti Városvédő Egyesület, 3. rész

2008 januárjától a tagok száma jelentősen növekedett, a szervezethez csatlakozott az Újpesti Civil Kórus, munkásságuk ma is szerves részét képezi a városvédő tevékenységnek.

Az egyesületi élet a tartalmas, magas színvonalú programok nyomán családiassá, baráti viszonyra fejlődött. Egyre nagyobb igény mutatkozott arra, hogy már hét közben lehetőség nyíljon az élmények megbeszélésére és a tervezgetésre. Ezt a szándékot segítette az a közösségi helyiség, amelyet a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara Újpesti Szervezete ajánlott fel Kemény Gusztáv utcai irodájukban.

Az újpesti programok között nagyon érdekesnek bizonyult az Aquaworld Vízi Birodalom és a Ramada Hotel megnyitás előtti bejárása, valamint a 125 éves Kozma Lajos Faipari Szakközépiskolában tett látogatás Fericsán Kálmán vezetésével.

A helytörténet dokumentálása és annak terjesztése városvédő feladat. Az egyesület ismeretterjesztő kiadványai sorában jelent meg Fejes Antal munkája, a Küzdelmes évszázad című kötet, az újpesti munkásmozgalmak történetének összefoglalója. A városvédelem része a helyi kulturális tevékenységek segítése, elismerése is. Az egyesület sikerrel terjesztette fel a Tungsram Kodály Zoltán Férfikarát a

Látogatás Káposztásmegyeren, az Aquaworld Vízi Birodalomban, 2008-ban

Magyar Örökség díjra, amelyet 2008. június 21-én vehettek át.

Budapesti séta keretében a Fővárosi Bíróság épületének bejárására dr. Kőrös András szervezésében került sor. A résztvevők megtekintették a Bűnügyi- és Rendőrmúzeumot; Jozefka Antal művészeti emlékek között kalauzolta a társaságot Óbudán, Rappaport Zoltán pedig az Országos Rabbiképző-Zsidó Egyetem megtekintésére invitálta a tagokat. Különösen izgalmas kirándulást jelentett az újonnan megnyílt Sziklakórház kiállítása. Az egyesület tagjai, vidéki kirándulás keretében Nádasdladányban és Kápolnásnyéken jártak.

A tagság egy baráti csoportja – önálló szervezésben – Erdélyben tett néhány napos kirándulást.

Újpest emlékeinek ápolása, és a múlt ismeretének átadása 2009-ben is a városvédők központi feladata volt. Gyárlátogatásaik során az Újpesti Hőerőmű és az újonnan üzembe helyezett Észak-pesti Szennyvíztisztító Telep működéséről és munkájáról szereztek értékes tapasztalatot. Helyismereti kiadványok megjelentetése sem maradt el: Kadlecovits Géza Szobrok és emléktáblák Újpesten című munkájának második, bővített kiadása jelent meg. Az év közepén Domokos Ádám és fiatalokból álló alkotócsoportjának együttműködésében készült el a Híres Újpestiek című DVD, amely tíznél is több neves személyiség életútját ismerteti az érdeklődőkkel.

A Civil Kórus 10. születésnapjára felépítette az Ady Művelődési Központ színpadán 2008-ban

A 2008-as évzáró ünnepségén az egyesület tagjai Kadlecovits Géza újabb kötetét, a Változás évei Újpesten 1985–1990 című kiadványt vehették át karácsonyi ajándékként.

Az egyesület klubjában Mészáros Ferenc tagtársunk dr. Trippon Norbert alpolgármesterrel beszélgetett aktuális kérdésekről, folytatódott dr. Nyárs Csaba előadássorozata is. A Civil Kórus a Király utcai könyvtárban, az újpesti művelődési központ családi napján és az óvodavezetők karácsonyi összejövetelén is fellépett. Megalakulásának 10 évfordulóját az Ady Endre Művelődési Központ színpadán nagysikerű kórustalálkozóval ünnepelte az együttes.

Az újpesti városvédők, fővárosi sétáik alkalmával a New York Palotát, és a Magyar Állami Földtani Intézet gyönyörű épületét, továbbá a 100 éves Wekerle-telepet látogatták meg.

Az egyesület tagjai országjáró kirándulásaikon a Radnóti-év alkalmából Abda-Győr útvonalon Fericsán Kálmán vezetésével jártak, kirándulást tettek Kürtiné Ivitz Irén kalauzolásával Lakitelekre és Tiszaalpárra.

2009-ben, a városvédők munkáját segítő tevékenységük elismeréseként az egyesület az Arany Horgony díjat dr. Czétényi Piroska műemlékvédelmi szakértőnek és dr. Hollósi Antal sebész főorvosnak ítélte oda. Az egyesület örömmel vette át az Újpesti Média Nonprofit Kft. vándordíját, egy szép víztorony makettét, amelyben az év legeredményesebben működő civil szervezeteként részesültek. A makett azóta az Újpesti Csokonai Vitéz Mihály Általános Iskola és Gimnázium auláját díszíti.

Az egyesület utazást kedvelő közössége augusztusban felejthetetlen öt napot töltött Szlovéniában, felkeresve több magyar alapítású várost és várat.

2010-ben az egyesület létszáma kétszáz fő fölé emelkedett. Vonzerejük az alaptevékenység megtartása mellett, a nemzeti történeti hagyományokra is épülő változatos, érdekes programokban rejlett. E sorok írója is abban az évben lépett a tagok sorába. Jelentős mértékben nőtt az egyesület támogatásával megjelenő helyismereti kiadványok sora. Lőrincz Róbert szerkesztésében és fotóival elkészült A Megyeri temető neves halottai című térkép, amely a legfontosabb információkat tartalmazza a legjelentősebb személyiségek nyughelyéről. Az iskolák könyvtárai úgy a térképből, mint a többi tanulmánykötetből több példányban részesültek. Az egyik az „Egy iskola egy sír” mozgalom segítségével, a másik a helyismeret oktatásának színesítését, pontosítását célozza. A tagok közül Bertalan Tivadar (Töpörin az angyal), Fericsán Kálmán (Emberfaragó idők) és Szöllősy Marianne (Újpestről jöttünk) jelentkezett helyi témájú, önálló kötettel.

Július hónapban a Dugonics utcában – az önkormányzat szakemberei által kialakított rendezett környezetben – emléktáblát avattak a Pest város határát jelölő, 1843-ban felállított gránit határkőnél.

A főépítési irodától egyesületünk rendszeresen kap tájékoztatást a környezetiünket érintő új tervekről, amelyekben kikérik véleményünket, meghallgatják javaslatainkat. Szakmai véleményt a tervtanácsi értekezleteken a nevünkben Iványi János, Fáy Piros és Gilyén Elemér mondanak.

2010-ben Budapest nevezetes intézményei közül a Csokoládémúzeum, az ELTE Egyetemi Könyvtára, valamint a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum látta vendégül a tagokat. Fericsán Kálmán vezetésével az érdeklődők a megújult újpesti vasúti hídon átsétálva az Aquincumi Múzeumba látogattak. Az utazást kedvelők Dankó Pál szervezésében Sopronba, majd Iványi Jánoséban Jászberénybe kirándultak.

Augusztusban – immár hagyományosan – egy határon túli területet célba vevő túra következett, amelyen a résztvevők a Vajdaság néhány települését a helyi értékvédők kalauzolásával látogatták meg.

(Folytatjuk...)

Emléktábla-avatás az újpesti határkőnél, 2009-ben

LŐRINCZ RÓBERT

A káposztásmegyeri kolónia Művészek, hivatalnokok és főurak az István-hegyen

A mai Baross utca két oldalán húzódó egykori István-hegyi szőlőbirtok Újpest első lakott területének számított. Károlyi István gróf a főtí uradalmához tartozó káposztásmegyeri pusztából 1831-ben hasította ki a váci országúttól kelet felé emelkedő homokdombot szőlőültetés céljára, és a felparcellázott területet vállalkozók kezelésébe adta. A főként Pestről érkező birtokosok Mildemberger Márton és Gozsdu Emánuel vezetésével még azévből hegyközséget alapítottak, 1833-ban pedig a szőlőtelkek között húzódó szekérút mellett kápolnát emeltek. Sorra épültek a csinos kis préházak és nyári lakok, s a munkát végző vincellérek mellett lassanként a tulajdonosok is egyre több időt töltöttek a hangulatos gyümölcsösökben.

A kis szőlőhegy már egy 1853-ban, a Nemzeti Színházban bemutatott operában is megjelent, ugyanis Doppler Károly (később a stuttgarti operaház igazgatója) műve, a Gránátos tábor, itt, a káposztásmegyeri szőlőbirtokokon játszódott. A vadregényes táj egyre népszerűbbé vált a pesti művészvilág, valamint a fővárosi magas rangú hivatalnokok körében, s az első tulajdonosok telkeit megvásárlók is

leginkább az ő köreiből kerültek ki. Az 1800-as évek második felében házat tartott itt fenn többek között Rákosi Jenő és Evva Lajos, a Népszínház két igazgatója, Hajós Zsigmond operaénekes, Konn Ignác, az Adriai Biztosító vezértitkára vagy Nagy László közlekedésügyi miniszteri tanácsos.

Hatalmas területen gazdálkodott Mátray Gábor (1797–1875) zeneszerző, zenetörténész, a Nemzeti Színház első igazgatója, akinek birtoka egészen a váci országútig húzódott. Itt termelt gyümölcssei több országos kiállításon is érmet szereztek. A dombtetőn lévő nyári kúriájából gyönyörű kilátás nyílt a Duna túlsópartján emelkedő budai hegyekre. Itt töltött idejét azonban nem csak a gazdálkodásnak szentelte. Az általa szerkesztett, többkötetes Magyar népdalok egyetemes gyűjteményébe (1852–1858) hat dalt jegyzett le a káposztásmegyeri határban dolgozó földművesektől.

Kedves kis „tanyája” volt az 1870-es években a megyeri szőlők rejtekében Csepreghy Ferenc (1842–1880) írónak, költőnek, a Népszínház első titkárának is. A híres népszínmű, a Piros bugyellárás szerzője a következő sorokat vésette fel a villája verandájára: „Ezt a házat szőlőkerttel,/Költögetve szereztem én./Jó hogy szerzeményim között/ Ez a kettő nem költemény”. Csepreghy – aki darabjai javarészt itt írta – sokszor dicsekedett vele, hogy ennek a háznak minden téglája egy-egy szál hajába került, mivel hogy becsületes és hajpusztító munka árán szerezte, „és büszkébb rá, mint a padisah a maga turbánjára és fényes kapujára”. A borospince bejárata fölül kanyarított versikéjével – amellyel az itt termelt borok minőségére utalt –, gyakran csalt mosolyt vendégei arcára: „Hogyha káposztát kérsz Megyerén, /Azt mondják, hogy itt csak bor terem;/ S hogyha bort kérsz, mégis, hogy lehet,/ Nem kapsz mást, mint káposztalevet”.

Mátray Gábor és Csepreghy Ferenc

Komoly gazdaságot vitt Csepreghy szomszédságában Gerlóczy Gyula (1837–1893) jogász, műegyetemi tanár, aki hosszú éveken keresztül gyűjtötte István-hegyi birtokán az országba importált nemes szőlőfajokat. Halála előtt végleg kiköltözött a fővárosból a megyeri villájába, tanítványai is ide jártak hozzá a kollokviумokra. Gerlóczy egyik fia, Béla – a későbbi takarékpénzár igazgató – Káposztásmegyeren született 1873-ban. Másik fia, Gyula (miniszteri tanácsos, államtitkár) a szőlőtelkek között felépült angolkisasszonyok templomában nőtt fel 1894-ben. Esküvői tanúja nagybátyja, Budapest alpolgármestere, Gerlóczy Károly volt.

Az Angolkisasszonyok Budapesti Intézete még 1875-ben vásárolt nyaralót és szőlőt az István-hegyen. A Gerlóczy-esküvőnek ott-hont adó templomukat (ma Jézus Szíve néven áll a Baross és a Sörétygyár utca sarkán) 1886-ban szentelték fel.

A híres templomfestő, Jakobey Károly (1826–1891) a szőlőbirtokosok régi kápolnájának szomszédságában (a mai Baross és Tinódi utca sarkán) építtetett magának villát és műtermet 1885-ben. A közeli angolkisasszonyok templomában több, ma is megcsodálható falfestményt készített. A műteremlakást Jakobey halála után a magyar freskófestészet legnagyobb alakja, Lotz Károly használta tovább, aki a „műhelyt” gyakran Mednyánszky László rendelkezésére is bocsátotta. A ház és a műterem falait Jakobey és Lotz falfestményei díszítették, amelyek az 1920-as évek közepén a félig összedőlt épülettromok között még láthatók voltak, de az elbontással örökre az enyészeté lettek. (Jakobey és Lotz Megyeren töltött éveivel lapunk 2014/3. számában részletesen is foglalkoztunk.)

Csepreghy Ferenc háza az István-hegyen

A szőlőbirtokok között megbúvó villák és kertek számos nagyobb ünnepségnek, összejövetelnek is helyt adtak. Dr. Torday Ferenc orvos (aki a Nemzeti Színház egészségügyi felügyeletét is ellátta) birtokán zajlott 1875 szeptemberében a budapesti írók és művészek szüreti mulatsága. A délelőtti szőlőszedést pompázatos ebéd követte. Az asztalfőn – színésznők koszorújában – a drámaíró Szigligeti Ede ült. A Nemzeti Színház Felek Miklós, Náday Ferenc és Újházy Ede színészek, valamint Ódry Lehel és Maleczky Vilmos operaénekesek képviselték. A mulatság „fűszerzője” Komócsy József költő volt. Délután társasjátékokat rögtönöztek, este pedig tűzijátékot rendeztek, „melyre a szőlőskertek köröskörül csillogó, dörrenő rakéta-záporral választak”.

De nemcsak művészek laktak és fordultak meg az István-hegyen, hanem bárók, grófok, sőt gyakran Ferenc József császár és felesége, Erzsébet királyné is. Az 1870-es évektől kezdve Káposztásmegyeren zajló udvari vadászatoknak ugyanis a szőlők között futó (mai Baross) utca végén fekvő Károlyi-major volt a központja. Az őszi vadászatokon résztvevő főurak közül többen is villát építettek a szőlő-hegy északi részén, hogy minél közelebb legyenek kedvenc időtöltésük színhelyéhez. Az udvari vadászatok vezetője, Esterházy Miklós gróf minden ősszel Tatárról káposztásmegyeri kastélyába költözött. Az itteni udvari istállóba hozatta nemcsak a saját, hanem Ausztriából a királyné lovait is. Villával rendelkezett báró Twickel Ágoston és gróf Csekonics Endre is. Utóbbi kastélya még ma is áll a Baross és az Irányi Dániel utca sarkán. A királyi pár rendszeres résztvevője volt a környéken rendezett vadászatoknak. Erzsébet királyné részére há-

Twickel báró káposztásmegyeri villája

zat is építettek, amelynek két szobáját egyedül lakta, a többi a kísérete számára volt fönntartva. A vadászatokon a legkülönbözőbb rendű és rangú főurak vettek részt. 1883 decemberében is díszes társaság érkezett Esterházy Miklós kastélyába. Mialatt a lovászszerényzet felkészült a rókavadászat megkezdésére, addig a vendégek az ételektől roskadozó, faragott tölgyfaasztalok mellett költözték el gazdag villásreggelijüket. Jelen volt többek között Andrassy Gyula gróf (a Magyar Királyság miniszterelnöke 1867–1871, a Monarchia közös külügyminisztere 1871–1879) és fia, Andrassy Tivadar, Andrassy Irma grófkisasszony, Andrassy Manó és Andrassy Sándor grófok, Nádasdy Ferenc gróf, Twickel Ágoston báró, Károlyi Gyula gróf, Pallavicini Béla örgróf, Csekonics Endre, Sztáray János és Festetics Taszilo grófok, Offermann Iván báró és Mr. Pheeps angol konzul. A főurak elszállásolására a vadászatok alatt több István-hegyi villát is kibéreltek. A főrangú vendégek a délutánokat és az estéket közös zenéléssel, festgetéssel, lovaik idomításával és táncmulatsággal töltötték. (A megyeri királyi vadászatokról részletesen írtunk az UHÉ 2014/2. számában.)

Az ősszel itt tartózkodó arisztokraták után térjünk vissza az István-hegyi szőlők nyári lakóihoz. Nékám Lajos (1868–1957) orvosprofesszor fiatalságának szinte minden

nyarat az itteni szőlőbirtokukon töltötte. A káposztásmegyeri kolónia mindennapjait az ő visszaemlékezése alapján elevenítjük fel.

„A társaság nagyon összetartott és csapatosan járt a Dunába fürödni, vagy a palotai erdőbe uzsonnázni. Egy kiterjedt, sok patak által öntözött virágos rét is volt a közelünkben, tele botanikai különlegességekkel és szebbnél szebb lepkékkel. Az egész kolónia szenvedélyesen gyűjtötte a lepkéket. [...] Vasárnaponként énekesmiséket rendeztünk az Angol Kisasszonyok ottani templomában. Különösen Faúrénak Ave Mariája ment szépen. Tordayné volt a karnagy, Fascho-Moys miniszteri tanácsos és én fűjtük a tenort, Gerlőczy Béla, ma bankigazgató, a baritont, a sok csinos leány a szopránról és az altról gondoskodott; néha húszan is ott szorongtunk a kóruson. [...] Sokszor láttam, amint a király, a királyné és még sok előkelő lovas átugratott a bezárt kapun és könnyedén eliramodott. Már ismertek minket, gyermekeket, akik ott lestük ezt a bravúrt: a Felségek néha nyájasan intettek felénk és ilyenkor mi boldogan vitatkoztunk, hogy melyikünknek szólt a mosolygó köszöntés? Ősszel víg szüreti mulatságok fejezték be a szezont, azután mindenki bevonult a városba és csak vasárnaponként járt ki a vincellér, hogy egy kis szőlőt hozzon a gyerekeknek... Pár év előtt meglátogattam ezt az idillikus helyet, de alig ismertem rá: a szőlőket beépítették, az erdőt kivágták, a rétet felszántották, a Duna-partot elkerítették. A régi társaság szétszóródott kihalt... Megyer elűpes-tedett.” □

Gróf Esterházy Miklós (1839–1897)

István-hegyi nyári lak, háttérben az angol-kisasszonyok templomával (Turmayer Sándor festménye)

Újabb epizódok Aschner Lipót életéből

Magyarország a labdarúgó-világbajnokságon,

2. rész

1934 elején – hatalmas szakmai és társadalmi vita után – Aschner Lipót, az Egyesült Izzó igazgatója, az UTE elnöke elvállalta a társadalmi

bizottság elnöki posztját. A Nemzeti Sport 1934. február 20-i száma szerint „Jól választott az MLSz, amikor Aschner Lipótot ültette a világbajnoki társadalmi bizottság elnöki székébe. Erre a bizottságra nagy feladat megoldása vár. Elő kell teremteni a világbajnokságban való részvételünk anyagi feltételeinek jelentős részét és meg kell teremteni olyan légkört, amelyben nyugodt alkotó munka

folyhat. Ehhez egész munka kell. És Aschner Lipót félmunkát végezni nem tud. Ha tehát vállalja a feladatot, akkor az annyit jelent, hogy meg is oldja”. A Magyarország sportrovata február 17-én már előre borítékolja a várható konfliktusokat: „Az első pillanatban nagy volt az öröm, de nyomban utána még nagyobb volt a lehülés. Aschner Lipót ugyanis nagyon komolyan veszi a dolgát, és ha már az országos társadalmi pénzügytől élére állt, hát mindjárt határozottan ki is jelentette, hogy a gyűjtendő pénz szigorúan a kiküldendő válogatott csapat, a tartalékok és a legszükségesebb kísérők költségeire fordítandó. A játékosok létszámában bizonyára nem lesz vita, de kísérőnek is csak három személyt akar kiküldetni Aschner Lipót: a szövetségi kapitányt, egy tréner és egy szövetségi menedzsert. Ennyit és nem többet! Egyetlen elnökségi tagot sem, sem az MLSz-ből, sem a PLASz-ból. Hát ilyen még nem volt! Aschner Lipótban törököt fogtak, és az most nem engedi őket. Pedig már hányan és milyen szépen elgondolták azt a római kéjutazást azzal a világbajnoksággal fűszerezve? Nem csodálkoznánk, ha szürkülő fejjel is egy napon nekilátnának trenírozni. Van még néhány hónapjuk és – az ördög nem alszik! – hátha mégis kikerülhetnének – tartaléknak...”. Február 21-én, a Pesti Napló már „Zavarok a futballszövetség kormánysegélye és a társadalmi bizottság körül” címmel így írt: „Aschner Lipót, a futballvilágbajnokság előkészítésére szánt társadalmi bizottság elnöke, kedd estére sajtómegbeszélésre és vacsorára hívott meg 150 sportembert a Royalba. Kedden délután a megbeszéléstől és a vacsorától lemondtak, s a következő hivatalos kommuniké jelent meg: »Az Olaszországban tartandó labdarúgó világbajnoki versenyen a magyar labdarúgó sport részt akar venni. E részvételnek bizonyos előfeltételei vannak, amelyeket az MLSz elnök-

Az 1934-es labdarúgó-világbajnokság plakátja
(Forrás: valogatott.blog.hu)

sége megvalósíthatóknak vélt. Mivel azonban ezeket az előfeltételeket eddig még nem valósíthatták meg, a kedd estére összehívott sajtó-megbeszélés bizonytalan időre való elhalasztása szükségesnek mutatkozott.« Kedden este a futbalszövetség elnöksége ülést tartott, amelyre Aschner Lipótot, az Újpest elnökét is meghívták. Aschner megjelent az MLSz-ben, részt vett a megbeszéléseken, azután távozott, az elnökség pedig együtt maradt. Később az MLSz elzárkózott minden tájékoztatás elől azzal, hogy csak Aschner nyilatkozhat a világbajnokság előkészületeivel kapcsolatos dolgokról.

Több oldalról szerzett értesüléseink szerint – folytatja a Pesti Napló sportrovata – a következő dolgok előzték meg a halasztó határozatot: Mikor Aschner Lipótot megkérték, hogy vállalja a társadalmi bizottság elnökségét és egyéniségének súlyát vesse latba a világbajnokságon való részvétel anyagi feltételeinek megvalósítása érdekében, Újpest elnöke készséggel vállalkozott rá, hogy befolyását minden vonalon érvényesíti. Természetesen ismerni akarta mindazokat a dolgokat, amelyek a pénzügyi előkészítéssel kapcsolatban addig történtek, örömmel hallotta, hogy a kormány 20 000 pengővel siet a futball segítségére; körülbelül ennyi kell utazási és olaszországi tartózkodási költségekre. [...] Közlötték vele, hogy határozott ígéret van”.

A Sporthírlap ugyanaznap már arról számolt be, hogy „Délután a Sportkávéházban már mindenki arról beszélt, hogy Aschner Lipót nem vállalja a társadalmi bizottság elnökségét. [...] Baj lesz a 20 000 pengővel, amit az MLSz elnökének a kormány részéről megígértek, s amely ígéretre támaszkodva mondta Usetty Béla országos elnök a szövetségen kívüli szervezkedés vezetőinek, hogy az MLSz nem szorul társadalmi gyűjtésre. Most kedden elterjedt az a rémhír, hogy a 20 000 pengőt hiába várják. S hogy – állítólag – Aschner Lipót arra az álláspontra helyezkedett: ha az állam nem támogatja a magyar futballsportot amikor világbajnokságról van szó, nem lehet támogatást kérni a társadalomtól sem”.

A véleményvezér Nemzeti Sport február 22-i száma a hír kapcsán így fogalmazott: „[...] azzal tisztában kell lenni mindenkinek: a magyar futball nem maradhat távol a világ-

bajnoki küzdelem rajtjától. Két okból. Először: a magyar labdarúgás minden szegénysége és lerongyolódása ellenére is még mindig számít a nemzetek nagy gyülekezetében. És ha kellőképpen felkészül, komoly szerepet játszhat ebben a küzdelemben. A sportban persze érheti baleset is a versenyzőt, elveszti a mérkőzését. De vajjon merné-e valaki komolyan azt mondani, hogy vívóink ne menjenek ki a lengyelországi Európa-bajnokságra, mert háromszor egymásután vereséget szenvedtek még a tartalékos olasz csapattól is?! Másodszor: az olasz futballal, az olasz nemzettel olyan baráti kapcsolatok fűznek össze, hogy joggal sértésnek vehetnék olasz barátaink, ha visszautasítanánk meghívásukat. [...] De a világbajnoki részvétel ügye más irányban is súlyos sebet kapott. Még nem tudni, kik voltak az illetők, információink azonban úgy szólnak, hogy futballvezérek voltak, akik az OTT [Országos Testnevelési Tanács] elnökét úgy informálták, hogy nem érdemes kimenni a futballvilágbajnokságra. Érdekes lenne megtudni, hogy kik voltak azok, akik ezt az árulásszámba menő aknamunkát végezték? Vajjon kik lehettek azok, akik személyes bosszútól vagy sértett hiúságtól vezetve sutba dobták a labdarugósport, a magyar sport érdekeit? Mert azzal tisztában kell lenni az illetékeseknek, hogy az olaszok az egész vonalon le fogják vonni a konzekvenciáit annak, hogy labdarugócsapatunkat tüntetőleg távoltartjuk attól a világraszóló küzdelemtől, amely egész Olaszország nagy ünnepét fogja jelenteni május 27-től június 10-ig. Annyi bizonyos, hogy május 27-én már ott kellene lenni válogatott csapatunknak teljesen felkészülten valamelyik nagy olasz városban.

A magyar válogatott az osztrákok elleni mérkőzés előtt
(Forrás: valogatott.blog.hu)

Ezzel szemben a valóság az, hogy az MLSz elnökségének jóvoltából még azon vitatkozunk, hogy kellene egy bizottság és annak egy elnök, aki majd el fogja indítani az előkészületek munkáját. Kétségbeejtő és egyben komikus is a helyzet. Bár inkább sírni volna kedvünk fölötte...”

A Magyarság február 24-én kritikus és szkeptikus hangvételű cikkében az MLSz-t ostorozza: „[...] az MLSz még januárban beadott az OTT-hez egy úgynevezett világ bajnoki költségvetést nem kevesebb, mint 32 000 pengőről, függetlenül attól, hogy az olaszok már amúgy is elvállalták 17 magyar küldöttnék teljes összegű utazási és ellátási költségeit. Hogy mi van abban a költségvetésben? Hát: válogatási költségek 2500 pengő, szövetségi tréningekre 2500 pengő, prémiumokra 15 000 pengő (!), öt szövetségi kiküldöttre 2500 pengő (csak ötre?), előre nem látott kiadásokra 200 pengő. Van még további 7500 pengő is olyan kiadásokra, amik még a legelfogadhatóbbak volnának. Egyszóval kerekén 32 000 pengő, amihez még társadalmi úton is össze akarnának gyűjteni (talán még egyszer ennyit). Ezekután jönne a teátrális búcsúztatás a pályaudvaron, hangzatos beszédek (ez ingyen volna), Róma és minden látnivalói, kevésbé hangulatos hazatérés és – miközben a naiv közönség a keleti pályaudvaron várna, – kiszállás már a kelenföldi állomáson. A régi recept szerint elmaradhatatlanul így következnek el minden, mert abból a káoszából, ami ma a magyar futballban uralkodik, csak vereség születhetnék. Akárcsak 1924-ben a párisi olimpiáson. Pedig akkor még jobb volt a válogatott csapat, nagyobb volt az önbizalom, teljesebb az egyetértés és még zsebpénzekre is jutott. Koponyánként 4 dollár”.

Alig több, mint két héttel azután, hogy az UTE elnöke elvállalta a világ bajnokságra készülő magyar labdarúgó-válogatott pénzügyi menedzselését, megváltoztatta döntését. A Budapesti Hírlap március 8-i száma így ír erről: „A mai napon eldőlt az úgynevezett társadalmi akció sorsa. Aschner Lipót, aki az akció vezetésére vállalkozott, majd később visszavonult, most végérvényesen visszalépett a mozgalom irányításától. Közölte Aschner az MLSz elnökségével, hogy az adott körülmények között nem látja célját az akciónak, de egyébként is a

társadalom bevonása az anyagi eszközök előteremtésére olyan késedelmet szenvedett, amely minden fáradozást illuzórikussá tenne. Aschner Lipót a visszalépésre elsősorban az vezette, hogy az MLSz nem valósította meg azokat az előfeltételeket, amelyekben kölcsönösen megállapodtak. Része van továbbá Aschner végleges lemondásában annak is, hogy mostanában gyakran lesz elfoglalva külföldi tárgyalásokkal és így a kellő időt nem is szentelhetné a világ bajnokság ügyének”.

A „Jolly Joker”, akiben mindenki bízott, távozásával kivonult a harctérről. A viták tovább folytatódtak, amikor Nadas Ödön szövetségi kapitány két külföldi csapatot kívánt barátságos mérkőzésre hívni, akik ellen két „kísérleti válogatottat” kívánt összeállítani. A Budapesti Hírlap március 8-i száma szerint: „A bajnoki mérkőzések alapján egészen jól ki lehet választani a válogatott játékosokat, semmi szükség sincsen tehát a külföldi példa majmolása kedvéért erőszakos megoldásra kényszeríteni a játékosanyagot csak azért, hogy a szövetségi kapitány megmutathassa, milyen komolyan veszi az előkészítést”.

Magyarország válogatottja végül kijutott a labdarúgó-világ bajnokságra, ahol 16 csapat mérkőzött meg egymással. Az 1934. május 27-én kezdődött torna nyolcaddöntőjében Magyarország 4:2-re legyőzte Egyiptomot. A negyeddöntőben Magyarország ellenfele Ausztria volt. A kijelölt játékvezetőt – a belga Louis Baert – az osztrák szövetségi kapitány személyes közbenjárására a FIFA lecserélte az olasz Francesco Matteara. A Bolognában május 31-én lejátszott mérkőzésen, erős bírói támogatás mellett Ausztria 2:1-re megnyerte a mérkőzést. (A világ bajnokság egyetlen kiállított játékosa Markos Imre volt, akit Mattea a 71. percben leküldött a pályáról.)

A futball ügyeitől távol tartva magát – a VB-vel egyidőben – Aschner Lipót már egy másik világtalálkozóra készült. A nemzetközi piacot uraló izzólámpa-kartell elnökeként megszervezte a legnagyobb villamossági cégek vezetőinek budapesti találkozóját, amelyet az Ojság című vicclap 1934. december 9-i száma így kommentált: „Izzókirályok Budapesten. E héten Budapesten jártak Európa izzólámpa királyai. A királyokat Aschner Lipót őfelsége, az újpesti király látta vendégül”. □

Atomvillanás az Egyesült Izzóban, 1. rész

Napjainkban is aktuális kérdés, hogy az alap kutatás milyen viszonyban kell, hogy álljon az alkalmazott kutatással és a gyártmányfejlesztéssel. Az a tény, hogy az Egyesült Izzó egyes kutatói munkásságuk elismeréseként Nobel-díjat és magas magyar, illetve amerikai állami kitüntetések kaptak jól jelzi, hogy az alap kutatás szabadsága nélkül sosem jöttek volna létre azok a szellemi termékek, amelyeket később az ipari gyártmányok fejlesztése révén szabadalmaztatni lehetett.

A gyárban több alkalommal tartottak olyan összejöveteleket, ahol a kutatók egymásnak is beszámoltak munkájukról és ezekre a rendezvényekre meghívták az üzemekben dolgozó mérnököket is. A „kötetlen megbeszélésekről” készült jegyzőkönyvekben azonban számos intézkedési és vizsgálati teendőt is feltártak mind a kutatók, mind a technológusok számára. A termékfejlesztés jelentette a szoros kapcsolatot az elméleti (például a szilárdtestfizikai vagy az anyagszerkezeti) kutatásokat végzők, valamint a gyártási problémákkal szembesülő üzemi szakemberek között.

Ha végignézzük a Tungsram és az Orion kutatóinak névsorán és munkásságán, látható, hogy milyen nagy hatással voltak a XX. századi tudomány- és iparfejlődésre, amihez hozzájárulhatott az a légkör és inspiráció is, amit az újpesti gyárban való alkotómunka és kutatási lehetőségek jelentett.

Aschner Lipót, a gyár vezérigazgatója nemcsak az Izzón belüli kutatás-fejlesztést támogatta, hanem fontosnak tartotta, hogy a Műegyetemen olyan mérnököket képezzenek, akik az általa fontosnak tartott szakterületeken már az egyetemi évek alatt megfelelő tudásanyagot kapnak. Először 1935-ben írt levelet Hóman Bálint vallás és közoktatásügyi miniszternek: „Értesülésünk szerint a műegyetemi rádiótechnikai oktatás támogatására a Műegyetemnek nem áll módjában fedezetet nyújtani. Ezért alulírottak bátrak vagyunk mély

tisztelettel egy felállítandó rádiótechnikai tanszék költségeire évenként 2500 pengőt az ügy fontosságára tekintettel felajánlani. Felesleges talán megjegyeznünk, hogy ezen hozzájárulásunkkal semmiféle propagandacélt nem óhajtunk szolgálni és magunk is legjobban szeretnénk, ha ezen támogatásunk nem kerülne a nyilvánosság elé”.

Ezt követően 1936-ban kezdeményezte egy Atomfizika Tanszék és egy azzal együttműködő kutatóintézet felállítását a Magyar Királyi József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen (később BME, ma BMGE). Az Aschner által finanszírozott Atomfizika Tanszék, és az ezzel egy időben létrehozott Textilkémiai Tanszék, amit a Goldberger család alapított, nagy visszhangra találtak a sajtóban.

Az adományozások a közszerepléstől mindig távolságot tartó Aschner Lipót kívánsága ellenére széles publicitást kaptak. 1937 januárjában a Kereskedelem Ipar Mezőgazdaság című újság így méltatta: „Aschner azon hivatottak közé tartozik, azt már más alkalommal is bizonyította, hiszen az ő irányításának tudható be, hogy a vezetése alatt álló vállalat ma már nem csak Európában, hanem világviszonylatban is az első közt szerepel. [...] Aschner és Goldberger csendben csinálták, kommuniké nélkül, egyedül attól a belső vágytól vezérelten, hogy a magyar kultúra ügyének tegyenek szolgálatot”.

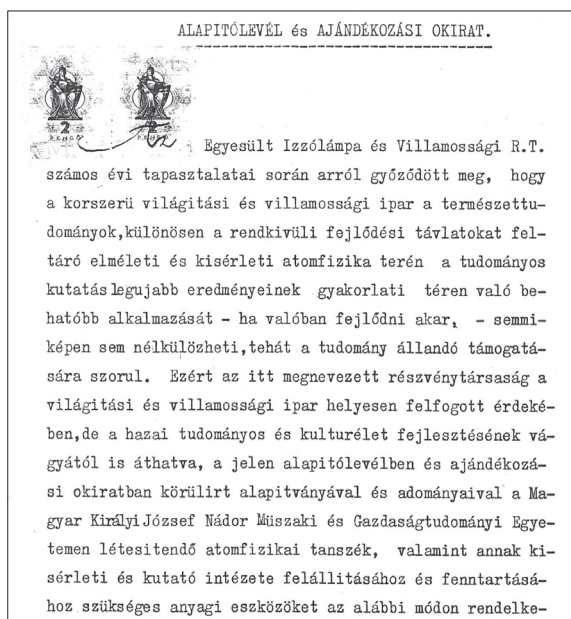
Az Újság 1936 decemberében megjelent 300 000 Pengő atomra című írása már közelebb állhatott a cégvezér szándékához: „Aschner a nagyiparos előbbre vitte a magyar tudományosságot, ugyanakkor azonban arra is számít, hogy az atomkutató tanszék tudományos eredményeit idővel a szakmájában értékesítheti. Szerintünk ilyen is az igazi altruizmus: mindenki hozzon áldozatot azon a területen, amelyet ismer, amelyről tudja, hogy áldozatkészség hogyan és hol amortizálódik s melyek nem á fond perdu [elveszettnek tekintett befektetés] ad, hanem amelyből minden-

kinek, tehát saját magának is erkölcsi és gyakorlati hasznát reméli”.

A Biztosítás és Közgazdasági Lap 11. száma érdekes aspektusból értékeli: „[...] szeretnők, ha azok észrevennék, kik rendszerint csak akkor vesznek tudomást a gyáriparról, ha politikai agitációjukban a termelési ág nemzetfenntartó munkájának lebecsülését tömegszervevények felkeltésére hatékony eszköznek ítélik”. Talán csak nem a zsidó vállalatvezetők elleni nyílt vagy kevésbé nyílt antiszemita kirohanásokra gondolt a szerző? Erre utalhat a Magyar Hírlap 1937. július 9-ei száma is, amely a numerus clausus esetleges enyhítésével hozza összefüggésbe a lépést. A Gyáripárosok Országos Szövetsége (GYOSZ), amelynek Aschner alelnöke is volt egy időben, állásfoglalása szerint pusztán kutatás-fejlesztési szempontok játszottak szerepet az adományozásban. A Honi ipar – A magyar iparpártolás és iparfejlesztés lapja adott hírt először 1936 karácsonyi számában az adományozásról. Ezt az újságot minden gazdasági vezető megkapta és a cikkből is érezhetjük azt a hangulatot, ahogyan a közvélemény Aschner nagyvonalú gesztusát fogadta: „Aki rombolva is épít – Aschner Lipót az Egyesült izzólámpa és Villamossági Rt. alelnöke, mint jelentik, 300 000 pengőt ajánlott fel a Műegyetemnek atomkutató tanszék szervezésére. Nemcsak az alapítvány nagysága, de természete is élénken vissza-

tükrözteti a magát minden közéleti tevékenységtől távoltartó és ezért közletről csak kevésbé ismert alapító egyéniségét. A felajánlott összeg nagysága Aschner Lipót koncepciózus voltát mutatja, az alapítvány rendeltetése pedig életfelfogását, mely szerint a gazdasági vezetésre hivatott egyéniségek legmagasabb rendű ténykedése is csak gazdasági beállítottságuknak lehet természetes folyománya. Az alapítvány újabb intézményes bizonyossága a gyáripari termelés és a tudományos kutatás szoros kapcsolatának. De emellett az Aschner által irányított ipari termelés konkrét érdekeit is szolgálja. Eppen olyan szorosan hozzásimul Aschner gazdasági céljaihoz, mint a munkássport céljaira évről évre hozott imponáló áldozatai. Aschner Lipót fanatikusa a termelésnek és mindannak, ami ezzel összefügg! E tekintetben elmegy a legmesszebb határig. Mi láttuk, amikor nehéz időkben inkább a maga bőrért vitte vásárra, mintsem hajszálnyit is engedjen abból a cselekvési szabadságból, amelyet a külföldön is széjjelágazó vállalata érdekében, gazdasági létminimumként szükségesnek tartott. Ez az akkori makacs ellenállás ugyanabból a forrásból fakadt, mint a mostani alapítvány és a munkássport bőkezű támogatása. Aschner Lipót nemcsak nagystílú, de boldog ember is, mert mindent egyetlen szemszögből lát: a rábízott termelési érdek szemszögéből. Egysíkú ember, ha úgy tetszik, egyoldalú, de éppen emiatt az általa művelt iparban olyan eredményeket ért el, melyeket külföldön ugyancsak megbecsülnek. Aschnernek idehaza nincs valami különösebb címe. A világipar gótai almanachjában azonban már valaki. Erre vall ez a múlt évben neve mellé biggyesztett szerény kis kitétel: a nemzetközi izzólámpakartell elnöke. És tetszik tudni: nemzetközi az, amiben implicite Amerika is bennfoglaltatik. Aschner Lipót az atomrombolást segíti elő hatalmas adományával. Íme egy ember, aki még akkor is épít, amikor rombol, holott legtöbbször ma még akkor is rombolnak, amikor látszólag építenek”.

1936 decemberében, Bay Zoltán az Egyesült Izzó kutatólaboratóriumának vezetője összeállította a Magyar Királyi József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen az Atomfizika Tanszék alapítására és Atomfizikai Intézet kialakítására vonatkozó elképzeléseit. (Folytatjuk...)

Az Atomfizika Tanszék alapítólevele 1936-ból (részlet)

Szemelvények dr. Fraknóy Gyula ügyvédi hagyatékából 1947–1957, 10. rész

Az ügyvéd hivatásának szépsége, de egyben nehézsége is abban rejlik, hogy ügyfelei megbízása alapján a legkülönbözőbb ügyekkel kell foglalkoznia, munkája nem szorítkozik csupán egy-egy esetsoporra, jogterületre. A hozzáfutólóknak úgy segíthet leginkább ügyes-bajos dolgaik intézésében, képviseletének ellátásában, ha széles körű szakmai ismeretekkel és gyakorlati tapasztalatokkal rendelkezik. Egy-egy élethelyzet kapcsán meg kell találnia mindazokat a törvényes eszközöket, célszerű megoldásokat, amelyek szükségesek ügyfele érdekében érvényesítéséhez. Ezt igazolják nagyapám ügyvédi iratai is, amelyek között a vizsgált időszakban nagyon sokfajta eset előfordult, amelyekben újpesti és rákospalotai ügyfeleinek jogi segítséget nyújtott. Ennek a sokszínűségnek a bemutatására választottam ki néhány olyan ügyet, amelyek háttérében a korszakra jellemző életviszonyok is érzékelhetők.

*

1. A második világháborút követő nehéz gazdasági helyzetben sok kisiparosnak és kiskereskedőnek okozott gondot vállalkozásának újraindítása, különösen azoknak az özvegyeknek, akiknek férje nem tért vissza a frontról. Ezért kénytelenek voltak tevékenységük folytatásához munkában, pénzben együttműködő társat keresni. Ennek bevett formája volt akkoriban a – hazánkban ma már legálisan el nem ismert – csendestársi szerződés. Egy 1947 januárjában kötött társasági szerződés szerint özv. D. I.-né a rákospalotai ingatlanában működő cipőkereskedésébe csendestársként lépett be P. J., aki az üzletbe vagyonbetétként 1500 Ft készpénzt fektetett be, és vállalta, hogy ezen kívül „köteles az üzlet vitelében egész napon át nyitástól üzletzárásig teljes munkájával közreműködni és általában min-

dent elkövetni, hogy az üzlet minél jobban fellendüljön. [...] D. I.-né arra törekszik, hogy az üzletben kisegítőként már 1 év óta dolgozó csendestárs az üzletvitelben minél nagyobb jártasságot érjen el. [...] A felek a nyereségben és a veszteségben fele-fele arányban részesednek, de a veszteséget a csendestárs csupán vagyonbetétje erejéig viseli”. P. J. ugyanakkor „tudomásul veszi, hogy a cipőkereskedői üzlet D. I.-né nevére szóló iparigazolvány alapján működik és hogy az üzleti berendezés és leltár, amely a szerződés aláírásának időpontjában, azaz a társulás idején 1000 Ft-ot ér, kizárólag D. I.-né tulajdonát képezi”. A csendestársi minőségnek megfelelően „tudomásul veszi azt is, hogy az üzletet kifelé, harmadik személyekkel és a hatóságokkal szemben D. I.-né egyedül képviseli, minthogy a megkötött ügyletek egyedül D.-nét jogosítják és kötelezik”. A társasági szerződést a felek három évre kötötték, kijelentve, hogy „amennyiben [azt] meg nem hosszabbítják, 1950. december 31-ével külön felmondás nélkül megszűnik”. Az üzlettulajdonos ezt megelőző halála esetén „a társas jogviszonyt az örökösökkel kell tovább folytatni [...]”. A csendestárs a társas jogviszony megszűnésével felszámolást vagy végelszámolást nem követelhet, hanem csupán a törvénynek megfelelő végkiegyenlítést, mint ha a társaságból kilépett volna”. Láthatóan D. I.-nét a szerződés megkötésével a jogutódjairól való gondoskodás, az üzlet továbbvitel is vezette. Arról azonban, hogy a társas jogviszony végül meddig tartott, a kis üzletet és a házingatlant érintették-e az 1947-ben elkezdődött államosítási hullámok, és hogy mi lett a cipőüzlet sorsa, az iratokban nincs adat.

2. S. L. hajólakatos 1948 júliusában ún. visszahonosítási kérelem előterjesztése érdekében kereste fel nagyapámat. Az ügyvédi tényvázlát szerint nevezett 1907-ben, az Udvarhely vármegyében lévő Atyha községben született magyar állampolgárként, de állam-

polgárságát a trianoni békeszerződés folytán elvesztette, és automatikusan román állampolgár lett. 1941-ben családjával együtt Újpestre költözött, és az 526/1945. ME. sz. rendelet értelmében „a magyar állampolgárokkal egy tekintet alá esik”, erről azonban okirattal nem rendelkezik. Ügyvédje útján ezért a belügyminiszterhez címzett beadványában kérte saját maga, a vele közös háztartásban élő felesége és a házasságból született, „atyai hatalom alatt álló” kiskorú gyermeke számára, hogy „szíveskedjen az 1879. évi L. törvénycikk alapján a magyar állampolgárok közé felvenni”. A szükséges okiratok (anyakönyvi kivonatok, erkölcsi bizonyítványok, Újpest polgármestere által kiállított helyhatósági igazolások) csatolásán felül mellékelte a Magyar Kommunista Párt Ganz hajógyári szervezetének igazolását arra vonatkozóan, hogy „politikai magatartása kifogástalan, munkáját a legrendesebben végzi”. A BM határozat az ügyvédi iratok között nem lelhető fel, de feltehető, hogy a kérelemnek helyt adtak, mivel az 1949 májusában kelt ügyvédi levél „az állampolgársági ügy szerencsés befejeződésére tekintettel” kérte S. L.-től az ügyvédi munkadíj és az előlegezett költségek kiegyenlítését.

3. 1949-ben nagyapám egy szomszédok között elfajult veszekedésből kiinduló kártérítési perben látta el N. J. alperes képviselőt. A per előzménye az volt, hogy özv. J. M.-né engedélyt kapott a tulajdonában lévő ingatlanon egy konyha melléképület lebontására. Az ingatlanon több olyan lakás volt, amelyet kiutalás alapján bérlők használtak, egyikük a

konyhát jogosulatlanul birtokba vette. A hatósági bontási engedély birtokában özv. J. M.-né megbízta a vele együtt élő N. J.-t a bontás elvégzésével, amit a ház többi lakója megpróbált megakadályozni, kijelentve: „vagyunk mi annyian, hogy ha hozzáfog a bontáshoz, el fogjuk intézni, és ki fogjuk innen dobni”. N. J. a tiltakozást nem vette figyelembe, létrára állt, és egy baltával nekilátott a roskatag épület bontásához. A lakók közül S. F. a létrát rázva hangosan követelte a munka abbahagyását, N. J. pedig a karjával hadonászva próbálta őt távol tartani. Ennek során a kezében lévő baltával megsértette S. F. kézfejét, aki 8 napon túl gyógyuló sérüléseket szenvedett, négy hétig orvosi kezelés alatt állt és másfél hónapig munkaképtelen volt. Ezért indított kártérítési keresetet N. J. ellen az egészségügyi ellátásával kapcsolatos kiadásai és a munkából történő kiesésével keletkezett vagyoni vesztesége, összesen 1000 Ft megfizetése iránt. Nagyapám az alperes képviselőjében a kártérítés jogalapját és összegét is vitatta, a testi sérülés előzményeire, a felperes fenyegető magatartására hivatkozva. Az ügy miatt azonban párhuzamosan büntetőeljárás is indult, amelyben N. J.-t a büntetőbíróóság súlyos testi sértés büntette miatt pénzbüntetésre ítélte. Ezt követően az alperes kárfelelőssége már nem volt kérdéses, csupán az, hogy a teljes kárt köteles-e viselni. A büntetőbíróóság ugyanis N. J. bűnösségének megállapítása mellett, ítéletének indokolásában utalt a sértett „provokatív” közreható magatartására. A kártérítési per tárgyalásán végül a felek – ügyvédek tanácsára – kármegosztásban állapodtak meg: az egyezség szerint az alperes kötelezettséget vállalt 300 Ft kárösszeg és 130 Ft perköltség megfizetésére, 1949. július 1. napjától kezdődő havi 50 forintos részletekben. A bíróság az egyezséget jóváhagyta, a konyhaépületet – a hatósági határozat alapján – vélhetően lebontották.

4. Özv. K. J.-né az 1950-es években főbérelője volt egy szoba, konyha, előszoba és kamra helyiségekből álló lakásnak. Havi 230 Ft nyugdíjából nehezen tudta a havi 70 Ft lakbért és a megélhetési költségeit fizetni. Ezért 1953 júliusában a konyhát, az abban elhelyezett bútorokkal és mosdóval együtt albérletbe adta V. Mária gyári munkásnőnek havi 120 forintért.

Ganz Hajógyár, Bp. XIII. kerület, Váci út 178., 1949
(Forrás: Fortepan, 16550)

Mivel a lakásban csak a konyhában volt vízvezeték, maga is onnan hordta a saját ellátásához, főzéshez, tisztálkodáshoz szükséges vizet, oda lényegében szabad bejárása maradt. Idővel az albérlő megismerkedett Z. Lászlóval, aki egyre gyakrabban látogatta őt, majd 1956 márciusában összeházasodtak. Az esküvőt követően a férj beköltözött az albérletbe adott konyhába. Özv. K. J.-né a beköltözés miatt ügyvédhez fordult és elmondta, hogy a beköltözés az ő engedélye nélkül történt, és amikor ezt albérlőjének szóvá tette, túrhetatlenné vált közöttük a helyzet: a házaspár a konyhát kulccsal bezárta, így azt nem tudja használni, a vízhez, az éléskamrához nem jut hozzá.

Az ügyvédi felszólító levél hatására az albérlő időlegesen lehetővé tette főbérelőjének a saját konyhájába való bejutást, néhány hónappal később azonban a helyiséget újból lezárta. Az ismételt ügyvédi felhívásra, hogy „a szocialista együttélés szabályaival ellentétes magatartását” szüntesse meg, nem válaszolt, ezért K. J.-né jogi képviselője az albérletet a következő hónap utolsó napjára felmondta. Az albérlő válaszlevelében lakonikusan annyit közölt, hogy azt „nem áll módjában tudomásul venni”.

Özv. K. J.-né ügyvédje útján a bírósághoz fordult, és kérte a felmondás érvényességének kimondását, valamint V. M. alperesnek és férjének a lakás elhagyására kötelezését. A tanúkihallgatás során a ház lakói a felperes mellé álltak, maguk is kíváncsúnak tartva, hogy az alperes és férje mielőbb távozzanak a házból, ahol időközben a padlás egy részét is elfoglalták a maguk számára. Az alperes viszont csatolta a Textil- és Ruhaipari Dolgozók Szakszervezete jogi osztályának hozzá intézett levelét, amely szerint „miután a főbérelő a használatot 1953 júniusa óta engedélyezte, ezt magának a főbérelőnek sincs joga megakadályozni, amíg a bíróság nem dönt a perben”. A bíróság döntésére az aktában nincs adat, mivel nagyapám ügyvédi megbízása időközben megszűnt. [Az viszont tény, hogy az akkori lakásrendelet is felmondási okként nevesítette a főbérelő hozzájárulása nélkül más személy befogadását az albérletbe, még ha a házastársról is volt szó.]

5. Özv. J. T.-né nyugdíjas, ügyvéd által szerkesztett beadványában a kiskorú gyerme-

kei nevében kötött ingatlan adásvételi szerződéshez kérte a Budapest, IV. kerületi Tanács V. B. Gyámügyi Osztályának hozzájárulását. Az 1953. október 22-én kelt szerződés szerint az özvegy édesanya eladta a gyermekek tulajdonként nyilvántartott, édesapjuktól örökölt, de általuk nem használt Dobó utcai ingatlan 17/48-ad tulajdoni illetőségét az ugyanazon házban lakó T. B.-nének 5667 Ft „kölcsonösen kialkudott” vételáron. A szerződés rögzítette, hogy J. T.-né „holtig tartó özvegyi haszonélvezeti joga a vétel folytán megszűnik”, vevő „a tulajdoni hányadnak megfelelő két szoba, konyhas lakást az okirat aláírásának napján veheti birtokba”. A gyámhatósághoz intézett kérelmében J. T.-né arra hivatkozott, hogy az eladás „a kiskorúak anyagi érdekeit nemhogy nem sérti, de érdekeit szolgálja, mivel az eladási ára a csatolt igazolás szerint a forgalmi értéknek megfelel, és az ingatlan-illetőség értékesítése nagy nehézségekbe ütközik”. Előadta, hogy mint özvegynek havi 500 Ft nyugdíjából kell eltartania 17 és 15 éves gyermekeit, és e csekély jövedelemből kell iskoláztatnia őket. A kérelemhez mellékelte a helyhatósági bizonyítványt, amely szerint az adásvétel tárgyát képező ingatlan nem esik a házingatlanok államosításáról szóló 1952. évi 4. tvr. hatálya alá. A vevő a szerződésben meghatározott vételárat gyámhatósági letétbe helyezte. A gyámügyi osztály határozata az iratok között nem található, de az ügylet jóváhagyása nyilvánvalóan megtörtént, mert a Budapesti IV. és XV. Kerületi Bíróság, mint telekkönyvi hatóság 1953. november 3-án a kiskorúak nevében álló illetőségre 798 Ft vételi illeték befizetése után a vevő tulajdonjogának „bekebelezését” [telekkönyvi bejegyzését] elrendelte.

(Folytatjuk...)

Újpest, Dobó utca 36. (Fotó: Kőrös Márta)

65 éve adták át a forgalomnak a Béke úti aluljárót

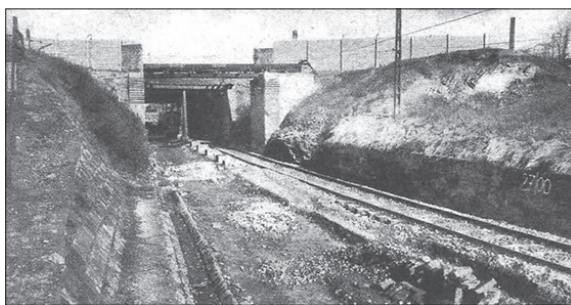
Amikor 1896-ban a B[uda-pest]Ú[jpest]R[ákospalota]-telep remizét a Közúti Villamosvasút Társaság használatba vette, a főváros és Újpest közötti közvetlen villamos összeköttetést a – Budapest-Esztergom vasútvonalat kiszolgáló északi összekötő vasúti híd építésével párhuzamosan megépített – 2×4 m nyílású villamosvasúti átjáró tette lehetővé.

A közúti kapcsolatot akadálytalanul szolgálta a Váci út vasúti híd alatti átvezetése, míg szintbeli, sorompóval biztosított átkelés két helyen, az angyalföldi (magdolnavárosi) Újpalotai út – gr. Apponyi Albert utca (ma: Mártírok útja), valamint a Szent László út és a Berlini utca között volt lehetséges.

A Béke úti villamos aluljáró a II. világháborúban elpusztult, az ideiglenes áthidalások csak hat vágányra terjedtek ki, ezért az újpesti (északi) összekötő híd újjáépítésekor szükségessé vált a Budapest-Angyalföld állomás (pályaudvar) mind a tizenkét vágányán az áthidalás végleges helyreállítása. (Ismeretes, hogy az északi összekötő híd legfontosabb „feladata” az volt, hogy a Dorogi-szénmedence kibányászott tüzelőanyagát az Alföldre továbbbítsa, tehát a pályaudvar teljes vágányhálózatának zavartalan működtetése nem tűrt halasztást.)

Az 1954-ben megkezdett és 1956-ban a forgalomnak átadott aluljáró újjáépítése idején

nemcsak a főváros, hanem az egész ország legnagyobb ilyen típusú létesítménye volt. Az aluljáró felújítása és korszerűsítése alkalmat adott arra, hogy az építkezéssel párhuzamosan a Béke út közúti és gyalogos útteste részére is megfelelő szélességet biztosítsanak. Ez a 30 m széles új útvonal az angyalföldi Béke út–Gyöngyösi utca kereszteződésétől indul, a Kámfor (korábban: Balzsam) utca és az Angyalföld vasútállomás rakterülete és vágányai alatti aluljárón vezet át, majd a Pozsonyi utcai lakótelep (korábban a régi újpesti temető) területén áthaladva torkollik a kiszélesedő István (korábban Bajcsy-Zsilinszky) útba. Így biztonságossá és gyorsabbá vált a középre helyezett villamosvasúti vágányokon a vasúti közlekedés, a mindkét irányban kétnyomú közút pedig irányonként és óránként 900 személygépkocsi forgalmát tette lehetővé. A teljes műtárgy hossza mintegy 480 m, amely Angyalföld felől indulva ~180 m súlytámfalas szakaszt követően ~91 m-es nyitott-, ~108 m zárt, és ~98 m nyitott vasbeton teknőszerkezetet tartalmaz, a maradék szakaszokon földrézsűvel lezárva. Függőleges vonalvezetését tekintve a Gyöngyösi utca útkorona-szintjéhez képest mintegy 3,0 m-t esik (~1,5%-os lejtéssel) amíg eléri a vasúti vágányok szintjéhez képest ~5,50 m-es szintkülönbséget, majd innen ~2,7%-os emelkedéssel éri el az újpesti útkorona szintet. A közúti úrszelvény magassága 4,80 – 4,92 m között változik, míg a villamosvasútnál 5,05 m, mivel itt időszakos vasúti forgalomra is számítani kellett. Az aluljáró kialakítása során esztétikai szempontokat is figyelembe vettek, amelyek kifejezésre jutottak a szerkezet egyszerű, és a környezetbe történő jó beillesztésében,

Az eredeti villamos aluljáró

Az aluljáró látványterve Angyalföld felől nézve

annak érdekében, hogy az útvonal és az aluljáró kedvező képet mutasson az egyébként sivár állomáson és ipartelepi környezetben.

Az aluljáró tervezését és kivitelezését megnehezítette a magas talajvízszint, ami azt jelenti, hogy a mértékadó talajvízszint a végleges villamossín koronaszint felett ~1,40 m-rel, a műtárgy építéséhez szükséges munkagödör szintje felett mintegy 2,80 m-rel magasabban helyezkedik el. A száraz munkagödörben véggezhető munka érdekében vízteleníteni kellett, amelyet az adott talajban ún. vákuumkutas eljárással oldottak meg, amelyet gyakorlatilag fenn kellett tartani a műtárgyépítés teljes folyamata alatt. Az aluljáró legösszetettebb szakasza a ~108 m hosszú zárt része, amely egy háromnyílású vasbeton műtárgy. Alaplemeze a terheléstől és a talajvíz felhajtóerejét „legyőző” ellenerőtől függően 50 – 85 cm között változik. A villamospálya és a közúti szakaszok közötti függőleges támasz ún. Vierendel-tartó (alsó-felső gerendákból és 3,0 méterenkénti tengelytávolságokkal épített pillérekkel megépített sarokmerev keret). Erre került az előregyártott gerendákra 3,0 méterenként betonozott vasbeton teknőlemez, amelyen a zúzottkő ágyazatos vasúti felépítmény helyezkedik el, amelynek pályaszerkezete 3×3 és 1×3 (4) összesen 12 (13) vágány áthidalására szolgáló vasbeton teknőlemez. (A zárójeles érték a II. ütemben megvalósítani kívánt kiterő villamosvágány építésére utal). A tervezés része volt a megfelelő építési segédszerkezetek megválasztása is, ugyanis a műtárgy építését kettős forgalom alatt kellett megoldani. Az állomás területén a vasúti forgalmat legalább hat vágányon, az aluljáróban a villamos vasúti forgalmat egy vágányon biztosították. A két szélső nyílásban nem lévén forgalom, ott a teljes beállványozás lehetővé vált, míg a villamosforgalom átvezetését talpfamáglyára helyezett ~30 m fesztávolságú rácsos ún. Kohn-híddal oldották meg. A hidak többszöri áthelyezése 5 – 5,5 órás vágányzár mellett igen gondos munkaszervezést, éjjel-nappali munkavégzést igényelt. Az előregyártott főtartókat a MÁV gőzdarujával emelték a helyükre.

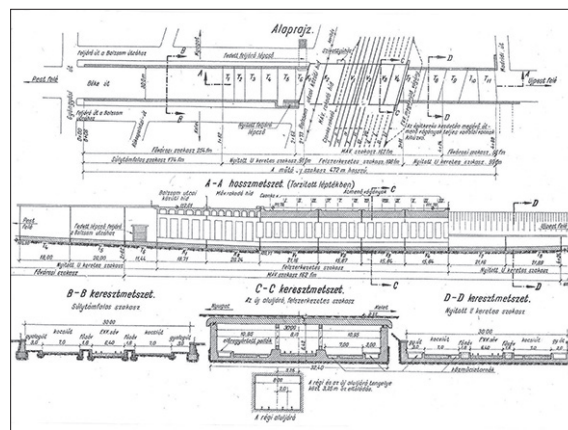
A zárt aluljáró szakaszt a MÁV Hídépítési Főnökség végezte a K[özlekedés- és] P[ostaügyi] M[inisztérium] Vasúti Hídosztályának irányításával. A nyitott szakaszok súly-

támfalainak, valamint a Balzsam utcai közúti áthidalásának építését a Hídépítő Vállalat teljesítette a Fővárosi Közlekedési Igazgatóság irányítása mellett. Építése idején az ország legnagyobb aluljáróját és egyben legnagyobb vasúti vasbeton hídját, kétévi megfeszített munkát követően 1956-ban adták át. A munka kiváló minőségét a híd próbaterhelési eredményei jelezték, amelyek a számított érték ~20%-ára adódtak; konkrétan a szélső (közúti) nyílások alatti lehajlás értéke 1,06 mm volt.

A beruházás költsége építésének idején 60 millió Ft-ot tett ki, ami a következőképpen oszlott meg: az aluljáró fővárosi (angyalföldi) szakasza: 18%, vasúti szakasza: 26%, talajvízszint süllyesztés: 4%, útépítés a Gyöngyösi utca és az újpesti Rezi Károly (ma: Király) utca között: 14%, villamosvasút átépítése: 15%, közművek, átemelőtelep: 15%, kisajátítások és egyéb járulékos költségek: 8%. Az akkori számítások szerint, a közlekedési útvonalak rövidüléséből adódó megtakarításból – az avulás költségének figyelembevétele mellett is – a beruházás 10-11 év alatt megtérült.

Az aluljáró ma is szolgálja a főváros közlekedését. Az elmúlt évben – a vasúti közlekedési fejlesztésekkel összhangban – az újpesti oldalon új villamosmegállót alakítottak ki, a gyalogjárdát kiszélesítették és a vasútállomás peronjaival közvetlen lépcső- és lift összeköttetést biztosítottak. □

Az írás összeállításához forrásként szolgált a Mélyépítéstudományi Szemle VII. évfolyam 1-3. számában megjelent cikk.

Az aluljáró alaprajza, hosszmetsete és keresztmetsetei

DR. HOLLÓSI ANTAL

Dr. Bogárdi Mihály, az újságíró gyermekgyógyász

Dr. Bogárdi Mihály orvos-dinasztiába született 1925. január 9-én, Budapesten. Dédapja Tiszafüreden volt orvos, egyik dédanyja pedig szülész-nőként a Pesti Egyetemen szerzett oklevelet. Édesapja, dr. Bogárdi Iván (1893–1945) a Magyar Királyi Allami Gyermekmenhely – ma a Heim Pál Gyermekkórház – laboratóriumának főorvosaként dolgozott. A középiskolát a Tanárképző Intézet Gyakorló Gimnáziumában végezte, majd folytatva a családi hagyományokat, beiratkozott a Budapesti Orvostudományi Egyetemre, ahol 1950-ben szerzett diplomát. Már medikusként is a gyermekgyógyászat vonzotta, ezért a Heim Pál Gyermekkórházban helyezkedett el, kezdetben a kórbonctani osztályon. 1949 és 1969 között nagy tapasztalattal rendelkező szakemberek mellett a kórház szinte valamennyi osztályán gyakorolhatta a hivatását. Érdeklődése már korán a gyermekkori agyműködés megismerése felé fordult, és hamarosan a kórház elektroencefalográfiás laboratóriumának vezetője lett, ahol más kórházak számára is

végeztek vizsgálatokat. Sok előadást tartott és rendszeresen publikálta az eredményeit. Nem véletlen, hogy ezekben az években őt tartották az ország egyik legjobb gyermek-elektroencefalográfusának. Már fiatalon részt vett a Magyar Gyermekorvosok Társágának munkájában és elnökségi tagként dolgozott 1980-ig. Kitűnő szervezőképességének elismeréseként 1969-től két éven át a Madarász utcai Gyermekkórház igazgató-helyettesi tisztét is betölthette. 1971-ben kinevezték az újpesti Árpád Kórház Gyermekosztálya vezetőjének, amely akkor széles szakmai profillal, valamint a főváros és az agglomeráció területének egyik legnagyobb ágyszámával rendelkezett. A különböző korosztályokhoz tartozó munkatársaival széleskörű személyes és szakmai kapcsolatokat ápolt, amelyek hozzájárultak az Újpesten eltöltött 15 év sikeres és méltán elismert orvosi munkájához. Jó előadóképességének, és a jól megválasztott szakmai tartalomnak köszönhetően, az újpesti kórházak egyesítése után a közel ezerágyas kórház tudományos üléseinek rendszeres, népszerű résztvevője lett. Miközben osztályán demokratikus vezetési gyakorlatot folytatott, a napi tevékenységet mindig rend és fegyelem jellemezte. Kollégái tisztelték kiemelkedő szakmai tudását, naprakész tudományos ismereteit, amelyeket folyamatosan megosztott a fiatalabb munkatársaival. Támogatta szakmai előmenetelüket, cserében elvárta, hogy a kórházon belül és kívül is folyamatosan szerepeljenek a szakmai-tudományos életben. Saját osztálya vezetése mellett fél éven át a csepeli, majd a tatabányai kórház gyermekosztályának is főorvosa volt, és emellett a Kispesti Gyermekrendelő igazgatói tisztét is ellátta. Fontosnak tartotta a kórházba kerülő beteg gyermekek családi körülményeinek megismerését, különös tekintettel az elbocsátásuk utáni szociális és egészségügyi körülményeikre. Tapasztalatai szerint a hátrányos helyzetben élő gyerme-

Dr. Bogárdi Mihály

kek testi és szellemi fejlődése, és gyógyulásuk is sokkal nehezebb, mint a jó körülmények között élők.

Dr. Bogárdi Mihály sokrétű közéleti tevékenységet folytatott, több évtizeden át dolgozott a Megyei Jogú Városok Szövetsége Egészségügyi Albizottságában; nagy tudású szakpolitikus és várostörténész volt, aki élete végéig fáradhatatlanul publikált. 1967-től negyven éven keresztül volt a Magyar Újságíró Szövetség orvosa. Szakírói és újságírói tevékenységének elismeréseként 1998-ban a MÚOSZ tagja lett. A gyermekek korszerű nevelése, valamint egészséges testi és szellemi fejlődésük segítése érdekében könyveket írt, illetve néhány szakkönyv társszerzője volt. A Nagylányok iskolája már 1973-ban megjelent, ezt a kötetet 1988-ban A családi élet iskolája lányoknak követte, amelyben a serdülőkorban jelentkező problémák megoldásához kívánt segítséget nyújtani. Legsikeresebb könyve az 1995 után több kiadást megért Beteg a gyermekünk című munka volt, amelyben nemcsak a szülőknek, hanem a nagyszülőknek is hasznos tanácsokat adott. Szakmai elismerések kísérték a pályáját; így a Magyar Gyermekorvos Társaság Bókay János díját két alkalommal (1983-ban és 1991-ben) is megkapta, valamint Flesch Ármin díjjal is kitüntették. Várostörténeti munkásságáért 2002-ben Podmaniczky díjjal jutalmazták. Az Újpesti Kórház Gyermekosztályát 1986-ban bezárták, helyén néhány évig a mentálhigiénés osztály működött. Az orvosok és a nővérek a Madarász utcai Gyermekkorházban és más budapesti gyermekosztályokon, illetve a házi gyermekorvosi körzetekben folytatták munkájukat. Az orvosok közül többen ma már vezető beosztású, elismert szakemberek, a szakma megbecsült képviselői. Bogárdi főorvossal a későbbiekben többen is tartották a személyes kapcsolatot, és örömmel érzékelték, hogy szellemi frissessége és munkakedve megmaradt. Idős korában is folytatta orvosi munkáját a MÚOSZ-nál. Még sokáig aktív szereplője maradt a szakmai közéletnek. Szakújságíróként a közvéleményt foglalkoztató egészségpolitikai kérdésekkel foglalkozott, valamint várostörténeti érdekességeket is publikált. 2009 tavaszán bíráló cikket írt a helytelen orvosi öltözködésről és viselkedésről, valamint

az abból származó veszélyekről. Ugyanazon év végén jelent meg dolgozata Az oltás nem támadó oltás, hanem védőoltás címmel az ÁNTSZ honlapján, amelyben élesen bírálja az oltástagadókat, és főként azokat a szülőket, akik gyermeküket veszélyeztetik a védőoltás elmulasztásával. 2011 márciusában a Semmelweis Egyetem Baráti Köre meghívására tartott nagysikerű előadást családjáról és saját életpályájáról. Egészségi állapota ekkor már erősen megromlott, és 2011. május 24-én elhunyt. A Fiumei úti Nemzeti Sírkertben 2011. június 11-én helyezték örök nyugalomra. Tanítványai mindannyian nagy szeretettel emlékeznek széleslátókörű, sokoldalú egykori főnökökre.

Mi újpestiek is büszkék lehetünk arra, hogy városunk – sajnos utolsó – kórházi gyermekgyógyász főorvosa dr. Bogárdi Mihály volt.* □

*Köszönettel tartozom a sok értékes információért dr. Kálmán Mihály újpesti főorvosnak.

Emléksarok dr. Bogárdi Mihály otthonában
(Forrás: <http://baratikor.semmelweis.hu>)

Az M3-as metróvonal járműveinek felújítása

A budapesti metróhálózatot üzemeltető Budapesti Közlekedési Vállalat (BKV) 2013-ban döntött arról, hogy megkezdje az Újpest-Központ és Kőbánya-Kispest közötti M3-as vonalon közlekedő metrószerelvények felújítását. A korszerűsítés nyomán lehetővé válik a járművek újabb 25 éven át történő üzemben tartása.

2015 májusában Oroszország legnagyobb vasúti jármű-gyártója, a Transmasholding megnyerte a budapesti metróhálózat 222 db metrókocsijának felújítására kiírt pályázatát. Az egyenként hat kocsiból álló, 37 szerelvény korszerűsítési pályázatán az ugyancsak orosz Metrowagonmash Nyilvánosan Működő Részvénytársaság (MWM) egyedül indult. A budapesti 3-as metróvonal eredeti szovjet járműveinek készítője a korszerűsítést végző cég jogelődje, a Mityischi Gépgyár volt.

Az első megújult, hófehér szerelvény 2016 májusában érkezett vissza Budapestre. A felújító üzem a pályázati feltételek között megszabott élettartamot további öt évvel megtoldva, 30 év garanciát vállalt a járművekre.

Az Újpestig közlekedő metrókocsik alvázába megerősítve építették be a hossz- és kereszttartókat. A járműszekrény 30 évnél idősebb fő elemeit kicserélték. A kocsik szellőztetését a mennyezetre szerelt ventilátorokkal oldották meg, légkondicionáló berendezések beépítését a magyar fél nem rendelte

Az utolsó „kék” szerelvény – végső szolgálatát befejezve – 2018. március 31-én beállt a kocsiszínbe, hogy néhány nappal később a felújítás helyszínére szállítsák (Fotó: Krizsán Sándor)

meg. Amennyiben a metrószerelvény nagyfeszültségű energiaellátás nélkül az alagútban reked, a szellőzőrendszer működését egy órán keresztül akkumulátorok biztosítják.

Az utastér félig merev, vandálbiztos ülései megfelelnek a modern ergonómiai követelményeknek. A szakemberek az utastérvilágítás tervezésénél egyenletes fényeloszlást biztosító fénycsíkokat alkalmaztak. Az új, korszerű utastéri ajtók villamos működtetésűek és becsípődés elleni védelemmel rendelkeznek. Valamennyi járművön két videófelügyeleti rendszert alakítottak ki. A kocsik belsejébe épített digitális kijelzőkön utazási információk jelennek meg.

A vezérlőkocsik vezetőállás felőli végét korszerű, tűzálló, üvegszálerősítésű műanyag homloklemezek zárják le. A vezetőfülke méretét 30%-kal megnövelték. A fülkébe szerelt pult helyet ad a vezetőasztalnak, a vezérlőkontrollereknek, az információ-megjelenítő kijelzőnek és valamennyi vezérlőszervnek, amelyek kezelése a vonat működése közben a metróvezető gyors beavatkozását teszi lehetővé.

A felújított motorkocsikban elhelyezett indukciós motorok a fékezés során felemészített energia legalább 35%-ának visszatáplálását biztosítják a táphálózatba. Az új hajtásrendszer alkalmazása az eredeti vontatási berendezések tömegének 25%-os súlycsökkenésével is járt. A korszerűsítés kitűzött célja az üzemeltetési és karbantartási költségek legalább 20%-kal történő csökkentése volt.

A felújított kocsik új, hegesztett kivitelű, szekrényes forgóvázkeret tervezője a hazai „Gördülő” Vontatott Vasúti Tervező Közkereseti Társaság, gyártója pedig a MÁV székesfehérvári Járműjavító Üzem.

A szerelvények modernizálását követően, az M3-as metróvonal infrastruktúra-rekonstrukciója három ütemben valósul meg. A korszerűsítés 2017. november 6-án a vonal északi szakaszán kezdődött. A teljes vonal átadása a tervek szerint 2023 első negyedévében várható. □

JOLSVAI ANDRÁS

Redaktorok

Az Újpest című lap szerkesztősége a Deák utcában volt, de a redaktor urakat jobbára a Demokrata Kávéház valamelyik hátsó asztalánál lehetett megtalálni déltől estig, a Rózsa utca és az Árpád út sarkán. Ott biliárdoztak, ettek, olvastak, írtak és vitatkoztak napra nap, és ott szerkesztették a lapot is, már amennyire egy kisvárosi hetilapot szerkeszteni kell: megtöltik azt a hirdetések meg a társasági események, a dilettánsok meg az örökre kiküldött tudósítók, a társfőszerkesztőknek marad a vezércikk meg a heti tárca, amit testvériesen, felváltva abszolváltak, aztán mehetett minden tovább a biliárdozástól a veszekedésig.

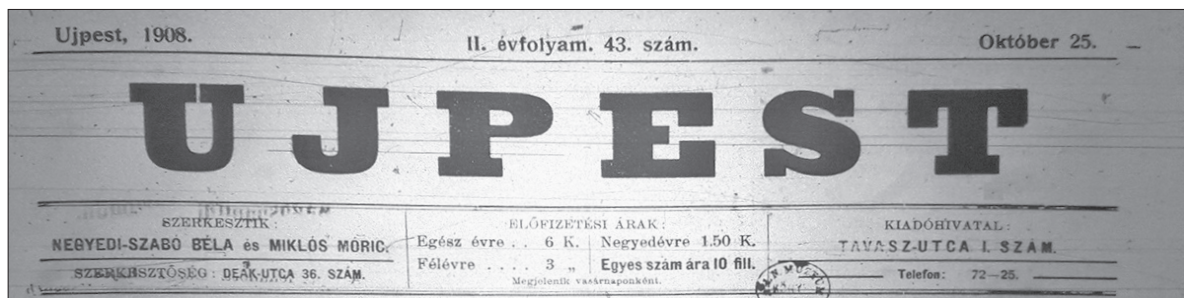
Keresve se lehetne pedig különbözőbb embereket elképzelni az Újpest két társszerkesztőjénél. Negyedi Szabó Béla még nem volt harminc, de máris ötvennek látszott. Lassú mozgású, jovialis, korpulens úr, kerek okuláréja mögött egy kíváncsi kisgyermek szemével. Negyedi Szabó Béla azért lett újságíró, mert azt hitte, ezáltal egy kicsit jobba teheti a világot, s ezt a hitét, noha már egy évtizede van a pályán, még mindig nem veszítette el teljesen. A maga részéről mindenestre igyekszik tágítani a kört, számos jótékonyági együletben vállal szerepet, minden nemes társadalmi megmozdulást felkarol, és szépprózai műveivel is – minthogy nem szűnik meg kacérkodni a magas irodalommal – a legnemesebb célokat szolgálja. Az ő regényeiben a jó mindig elnyeri a jutalmát, a rossz pedig előbb megbűnhődik, aztán megjavul, s végül

kiderül róla, hogy olyan igazán, nagyon nem is volt rossz. Negyedi Szabó Béla cizellált vezércikkeket ír, melyekben az emberiség végső boldogulásán mereng, a tárcái pedig lírai futamok Pósa Lajos modorában.

Miklós Móric három évvel idősebb a kollegájánál, de tíz évvel fiatalabbnak látszik nála. Sovány, lobogó fekete hajú forradalmár ő, a lázadás a természetes létformája, naponta háromszor eltemeti a kapitalizmust és győzelemre vezeti a munkásságot, munkát és kenyeret követel, de azért a kenyér mellé elfogyaszt egy kemencében sült sertécsülköt is egy ültő helyében. Teheti, egy deka felesleg nincs rajta, nemcsak krisztusi korban van, de krisztusi formában is, haja a vállára lóg, apró kecskeszakállához bársonykabátot és lavalliert hord, és mindene folyton mozog: a keze, a lába, a szája, a nyaka. Mint egy robbanás előtt álló gyújtóbomba, olyan.

Miklós Móric tanítónak készült, de aztán kevesellte az iskolai katedrát, ő egész népét fogja tanítani, határozta el, így állott újdondásznak. De Miklós Móric az újságírást nem a népboldogítás egyik lehetséges útjának tartja, mint a kollegája, hanem a politikai pálya közbeeső állomásának. Neki a sistersgős vezércikkek arra kellenek, hogy minél többen ismerjék meg a nevét, és a nézeteit, hogy aztán a népszerűséget kellő időben beválthassa hatalmi pozícióra is. (Természetesen csak azért, hogy megfelelő eszközökkel a kezében eredményesebben szolgálhassa az elnyomottak ügyét.)

Miklós Móric született vezér. Ahogy valahol megveti a lábát, rögtön élére áll vala-

minek. A Munkásbiztosító Pénztárban épp-
úgy, mint a Demokrata Kávéházban. Mindent
képes vezetni az osztályharctól az osztály-
naplóig. Miklós Móric meg van győződve az
igazáról, sőt, arról is, hogy – bármiről legyen
is szó – csak neki lehet igaza. És hogy az az
igazság, ami az övé, előbb-utóbb győzedel-
meskedni fog.

Negyedi Szabó Béla a Függetlenségi
Párt helyi szervezetének oszlopos tagja, ha
nem lenne simára borotválva, minden bizony-
nyal Kossuth-szakállat viselne, és minden
gyermekét Lajosnak kereszteltetné, nemüktől
függetlenül. Miklós Móric a szocdemeknél
érdekelt, a Munkásotthonban olyan hangon
énekli az Internacionálét, hogy a Villator
lakói is beleremegnének, ha hallanák.

Negyedi Szabó Béla, ha tehetné, egész
nap otthon ülne, a felesége szoknyája mellett,
és fájdalmasan szép novellákat írna. Miklós
Móric, ha tehetné, egész nap egy barikád te-
tején állna, és gyújtó hangú beszédek tartana
tetszőleges tárgykörben az arra járóknak.

Egyetlen kérdés sincsen, amiben ez a
két férfi egyetértene, mégis jól elvannak egy-
mással. Ehhez persze kell a Negyedi Szabó
Béla áldott jó természete, végtelen béketűrése
is, meg a Miklós Móric azon igénye, hogy
mindig legyen hallgatósága: erre a feladatra
nincs alkalmasabb a kollégájánál.

Igaz, egyetlen dologban mégiscsak
egyetértenek ők ketten: abban, hogy mi volna
a sajtó faladata. A nagy szabadelvű hagyomá-
nyoknak megfelelően mindketten azt vallják,
az újságírás ab ovo ellenzéki műfaj. Az újság-
írónak az a dolga, hogy körmére nézzen a
hatalmon lévőknek. Negyedi Szabónak ez a
folytonos körökre nézés bizony neheze-
re esik, Miklósnak nem: így aztán az előbbi, ha
kritizálni valót lát, azt mondja, ejnye, esetleg
nono, a másik meg csak kritizálni valót lát, és
naponta háromszor azt mondja, abcug, le vele.

Miklós Móric zsigerileg gyűlöli a ha-
talmasokat általában, az Ugró Gyulát meg
különösen. Zsebnapóleonnak tartja, aki azt
hiszi, mindent megengedhet magának, aki fe-
lette áll a törvényeken, és az egész várost a
hitbizományának tekinti, aki egy sima pana-
mista, aki a fejlődés meg a függetlenség diva-
tos jelszavával elkábította a választókat, aki
ezer dologba fog, de egyet se tud befejezni, aki

anyagi csődbe dönti a várost, aki felforgat
mindent, pedig felforgatónak itt volna mind-
járt ő, abban ezerszer jobb is, mint ez a papri-
kajancsi. Ez utóbbit persze csak gondolja a
Miklós szerkesztő úr, de a többit mondja is,
illetve írja, hétről hétre rendületlenül, ha az
olvasók csak az Ujpest című periodikából
értesülnének a világ dolgairól, nem győznének
csodálkozni, hogy lehet ez a börtöntöltelék
Ugró még szabadlábon.

Negyedi Szabót néha feszélyezte ez a
kérlelhetetlen gyűlölet, mellyel szerkesztő-
társa a polgármesterrel szemben viseltetett,
időnként meg-megjegyezte, hogy az Ujpest
nevű újság is csak annak köszönheti fenn-
maradását, hogy a polgármester bőkezűen
támogatja, mire Miklós letorkolta, hogy nem
a magából ad, hanem a közösségből, még ha
úgy tesz is, mintha itt minden az övé volna,
erre Negyedi ellene veti, hogy nála van a
pénztár kulcsa, megtehetné, hogy nem ad egy
fillért sem, mire az jött, hogy na, azt adná meg
a jóisten, lenne itt nemulass, és ilyenkor adták
döntetlenre: következhetett egy parti sakk
vagy egy frame a biliárdasztalnál.

Ezen az unalmasnak látszó szerdán már
mindkettőn túl voltak, s éppen nekiláttak,
hogy valami uzsonnát rendeljenek (Negyedi
Szabó jobbára kapucínert kért mézes kuglóf-
fal, Miklós keserű teát és sós perecet), amikor
Sajtár Ernő, az Ujpest állandó külső munka-
társa rontott be a kávéházba.

– Hallották, mi történt? Kirabolták a
Pesti Magyar! Állítólag halottak is vannak!

A két szerkesztő egymásra nézett.

– Különkiadás! – mondták szinte egy-
szerre.

Negyedi Szabó a telefonhoz ment,
hogy tájékozódjon, Miklós pedig nekiült a ve-
zércikknek. Neki nem volt szüksége tényekre
ahhoz, hogy tudja, ki állott a szörnyű rablás
hátterében. Hogy ki tehet az egészből. Hogy
ki csinált Csikágót ebből a kedves, békés kis-
városból.

Fejétől búzlik a hal, ez lesz a cikk címe,
határozta el.* □

*Részlet a Két őszi nap Ujpesten című készülő
regényből.

HIRMANN LÁSZLÓ

Kelemen Éva

Az ízig-vérig újpesti színművésznek kerek száz esztendeje, 1921. március 22-án született városunkban. Édesapja vitéz Kelemen Béla középiskolai tanár, édesanyja Szalkay Ida voltak, akiknek házasságából elsőnek született az otthon Vicának becézett lány. Idővel egy húga és egy öccse is érkezett a családba. A família Újpest kertvárosában a Szalkay-villában élt, a hajdani Kossuth utcában. Kelemen Éva elemei iskoláit helyben végezte, és mivel korán kitűnt tehetségével, felvételt nyert a Színművészeti Főiskolára. Nehéz időkben érett színésszé, 1942-ben szerezte meg diplomáját. A főiskolán – többek között – Csákányi László volt az osztálytársa. Az 1920-as évektől a színművészek előtt már megnyílt a film, mint műfaj lehetősége is. Ezekből az évtizedekből a közönség számára elsősorban a filmvígjátékok maradtak emlékeztetéseket (a Hyppolit, a lakáj – 1931, a Meseautó – 1934, a Nászút féláron – 1936, a Lovagias ügy – 1937, az Egy bolond százat csinál – 1942 stb).

Kelemen Éva első főszerepe is egy vígjátékban nyújtott alakítás volt. A Katyi című filmben (1942) Bilicsi Tivadar és Kiss Manyi voltak a partnerei. A történethez a zenét Fényes Szabolcs szerezte. Kelemen Évának pályakezdőként nem volt könnyű dolga, amikor a korszak ünnepesti sztárjai – Tolnay Klári, Karády Katalin, Perczel Zita – mellett szerephez akart jutni.

A Magyar Film című újság 1943. május 12-i száma így írt erről: „Kalmár Lászlót ezután a magyar filmgyártás időszerű problémái felől kérdeztük meg, de az illusztris rendező ehhez a témakörhöz nem volt hajlandó hozzászólni. A Tilos a szerelem című legújabb filmjével kapcsolatban, amelyet a Corvin játszik nagy sikerrel, éppen a két fiatal filmszínész: Kelemen Éva és vitéz Gozmány György szerepeltetését említve, érdeklődünk Kalmár főrendezőnél a színészutánpótlásról. – Nyugodtan merem mondani, hogy a magyar rendezők közül egyedül én vagyok az, aki legtöb-

bet foglalkozik az új emberekkel. Ezzel szemben vannak rendezők, akik azzal a felszóval, hogy: nem vagyok bolond újakkal bajlódni, csak a régiekkel csinálnak filmet, a legdrágább színészeket szerződtetik”.

Egy másik lap, a Mozi Újság 1943. évi 34. száma a hátlapján teljes oldalas fotót közölt Kelemen Éváról, ezzel a felirattal: „A tehetséges, pikáns arcú fiatal színésznő”. De megjelent párjával a Képes filmhetilap III. évfolyam 18. számában is. A címlapon páros fényképük mellett ez állt: „Kelemen Éva és v. Gozmány György a Tilos a szerelem című szívderítően kedves és vidám Hunnia vígjáték ifjú sztárjai”.

Kelemen Éva hamar berobbant a köztudatba. A karcsú, elegáns fiatal művész a modern városi nő egyik megtestesítője volt. A színházlátogatók is megismerhették. 1943-ban lett siker Eisemann Mihály Fekete Péter című zenés darabja, amelyben a Vígsház színpadán

Kelemen Éva, a Tilos a szerelem című film főszereplője

Ajtay Andor és Kiss Manyi oldalán játszott. Az énekhangja is ismertté vált: a Holdvilágos éjszakán és a Szerelemhez nem kell szépség kezdetű dalok az ő ajkán csendültek fel először. 1944 októberében ment férjhez Gozmány Györgyhez, az Operett Színház táncos bonvivánjához. A filmvászonról már ismert partnereket a sajtó új álompárként üdvözölte.

Gyors egymásutánban több filmet is forgattak velük. A közös főszereplésükkel készült további mozik címei: A három galamb, Zörgetnek az ablakon, Éjjeli zene, Sári bíró.

A háború az ő életükben is törést okozott. Amikor a front elérte Magyarországot, a színházak bezártak. A harcok elültével a munka nélkül maradt fiatal színművészek kénytelenek voltak elaprózni tehetségüket. Kelemen Éva 1945-ben a Royál Revü Varieté színpadán kapott feladatot, Kemény Egon – Nádassy László: Éva és a férfiak című előadásában. Partnere férje mellett az ifjú Rátonyi Róbert volt. A bemutatóra 1945. december 22-én került sor. A háború után a színészházaspár vidéki szórakoztató előadásokra is vállalkozott. 1946 októberében a Délmagyarország című lap adta hírül, hogy a szegedi Korzó Moziban fővárosi társulat szórakoztatja majd a nagyérdemű közönséget. „Kacagó esték! Latabár, mint Tarzan, a Vadon fia. Kelemen Éva, Gozmány György, Maklár és Sárosy együttes főszereplésével Éjféli Keringő. Műsort bevezeti: Független Híradó. Előadások kezdete: ½ 4, 6 és 7-kor.”

A háborút követő új rezsim osztályidegent látott Kelemen Évában és férjében. Gozmány György édesapja a két háború között magasrangú rendőrtiszt volt, a tőle örökölt vitézi cím nem volt jó ajánlólevél. A színészházaspár a kitelepítést ugyan elkerülte, de a Rákosi-korszak legnehezebb éveiben vidéki szellemi száműzetés lett az osztályrészük. A szintén vitéz édesapát felmutató színésznő a kecskeméti Katona József Színházhoz szerződött, ahol komoly szakmai sikereket ért el, de a fővárosi rivaldafényt nélkülöznie kellett. 1951-ben térhetett vissza Budapestre, ahol a Madách Színházhoz szerződött, és 35 éven át – haláláig – a társulat tagja volt.

Időközben megszületett a színészházaspár egyetlen gyermeke, Katalin. Kelemen Éva háború előtti ígéretes pályája azonban megtör-

ni látszott. Sokat szerepelt ugyan a színpadon – játszott Németh László drámáiban és alakította Gertrudist a Bánk bánban, de a klasszikus szubrett szerepeket már nem kapta vissza. Az évek múlásával egyre inkább karakterfigurákat bízta rá a rendezők. Játszott a Tizedes meg a többiek (1965) és az Őrjárat az égen (1970) című tévéfilmekben. Később a kiváló történelmi filmsorozatok forgató Zsurzs Éva rendező is szívesen osztott rá szerepeket. Kelemen Éva alakja így bukkant fel A névtelen vár (1982) és a Különös házasság (1984) című Jókai és Mikszáth regények filmadaptációiban.

A házassága hajótörést szenvedett. Válásukat követően Gozmány György ugyan újra nősült, a szintén színművész Kéri Editet vette el 1963-ban, Kelemen Éva azonban hű maradt eredeti házastársi esküjéhez.

Hangulata, kedélye nem tört meg. Kedvtelve hódolt szenvedélyének, a fogathajtásnak. 1957-ben a sajtó is hírül adta, hogy Kabos László táncos-komikus oldalán együtt hajtattak az Ügetőn. Szerette a kertjét is. Továbbra is Újpesten, a kertvárosi Kossuth utca azóta elbontott villaépületében élt, ahol kedvtelve gondozta növényeit. A háza belülről valóságos múzeum volt, egy színészelet relikviáinak gyűjteménye. A modern, emancipált asszonyok életét élte. Vásárolt egy Trabant gépkocsit, azzal járta Újpest és Rákospalota kertvárosait, ahol régi barátai, ismerősei éltek.

Élete alkonyán is érte őt megrázkódtatás. Az újpesti szanálások elérték a kertváros azon részét, ahol ő is élt. A Kossuth utca házait szinte teljesen elbontották, a tulajdonosoknak újonnan épült panellakásokat ajánlottak fel. Kelemen Éva Újpesten maradt, a Lebstücker Mária utca egyik szalagházában kapott lakást. Ide zsúfolta be szakmailag gazdag életének tárgyi emlékeit.

A házáért kapott kártérítésből Fóton telket vásárolt, ahol a lánya és az unokája is idővel a település lakói lettek.

Aktív színpadi művész volt, amikor a Film, Színház, Muzsika című lap 1986. május 3-i száma közölte váratlan halálát. A hír nem keltett nagy visszhangot, mert akkor már az foglalkoztatta a közvéleményt, hogy a szovjetunióbeli Csernobil városában egy bő héttel korábban súlyos atomerőműbaleset történt...

A Farkasréti temető bármás balma archív felvételen

Kelemen Éva nem szülővárosában, Újpesten nyugszik. A Farkasréti temető színész-parcellájában lelt örök nyugalomra.

Farkasrét a Széchenyi-hegy délkeleti lejtője. 1894-ben, amikor a Németvölgyi temető már nem tudta fogadni Buda elhunytjait, új sírkertet nyitottak. Azóta ez a főváros talán legszebb fekvésű, legismertebb temetője. Amint a Fiumei úti temetőt 1956 májusában nemzeti kegyeleti hellyé nyilvánították, annak köztemető jellege megszűnt. Azóta a Farkasrét az a hely, ahová Budapest és az agglomeráció legismertebb megboldogultjait elhantolják. Több híres ember sírja található itt, mint a Házsongárdi és a Kerepesi temetőben együttvéve. Politikai hovatartozástól függetlenül kísérték itt utolsó útjukra embereket, hiszen a Horthy-korszak meghatározó személyiségei után a kommunista időszak elitjének is ez lett a végső nyughelye. A temetőben külön területe van a Magyar Tudományos Akadémiának,

a honvédségnek és egy elkülönített sávban zsidó parcellasort is kialakítottak.

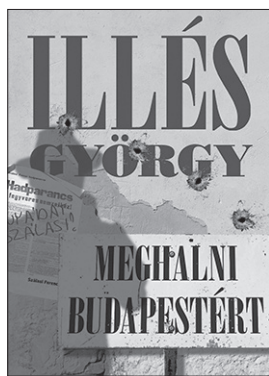
Farkasrét lekülönlegesebb sajátja, hogy a színházi és a filmes élet hírességeit szinte kizárólag ide temetik. Összesen 773 neves színpadi ember nyugszik itt, Abody Bélától (humorista, a Vidám Színpad igazgatója) Zsoldos Imréig (trombitaművész, zenekarvezető). A szám 2018-as adat, azóta – a járvány következtében is – ez a szám tovább növekedett.

A temető környéke a második világ-háború alatt súlyos harcok színtere volt. Korabeli fényképek tanúsága szerint a központi kapu és a ravatalozó épületei is megrongálódtak. 1980-ban új ravatalozót építettek Makovecz Imre tervei alapján. 2008-tól a főbejárat közelében áll Veres Kálmán alkotása, a Griffmadár című szobor, ami a távolban elhunytaknak állít emléket.

Kelemen Éva színművésznőt ugyanabba a 10-es parcellába temették, mint néhai férjét, Gozmány György táncos-komikust. Utóbbi sírja védettséget élvez. □

Ladányi János legújabb könyvében személyes múltjáról mesél. Felmenőiről, akik közül mindkét nagyapja komoly szerepet játszott Újpest történetében: dr. Ladányi Ármán orvosként, kórházigazgatóként, Schreiber Gyula építési vállalkozóként. Az ismert szociológustól megtudjuk, hogy eleinte történésznek, majd filozófusnak készült, végül gimnáziumi magyar tanárnőjének tanácsára választotta hivatását. A szerző emlékei között megelevenednek a számára fontos helyszínek, többek között a Bajza és a Viola utcai iskola és természetesen a „Könyves”, ahol a nagy barátságok születtek. Előkerül a Tungsram strand is, ahol a szerző „segédúszómester” lehetett Csukor Laci bácsi mellett. A címben említett „lassú elszakadás” 1973-ban kezdődött, amikor a városrendezés jegyében megkezdődtek a szanálások. A Noran Libro Kiadó által gondozott kötet megjelentetését Újpest Önkormányzata támogatja

Illés György író, irodalomtörténész történelmi alapokon nyugvó regényének cselekménye az újpesti Palóc utcában indul 1944. október 15-én. A nyilas hatalomátvétel napján Klima „testvér” az Árpád út 77. szám alatti Apolló-házban rendezibe a zöldingesek főhadiszállását. A kötet hősei között találjuk az Egyesült Izzó néhány munkatársát, akik megpróbálják megmenteni gyárukat a leszereléستől. A könyv emléket állít a civil ellenállóknak és a tragikus sorsú Gidófalvy Lajos főhadnagynak is, akinek a vérzivataros időkben sikerült megszerveznie Budapest legkeményebb antifasiszta ellenállócsapatát, a KISKA XIII/1-es zászlóaljat. A kötet megvásárolható a SzépKönyvek kiadó webáruházában és a nagyobb könyvesboltokban.

Újpest Egészségéért Díj

Június 30-án, a Semmelweis-nap alkalmából Újpest Egészségéért Díjat vehetett át dr. Müller Mária háziorvos, dr. Békefi Ottó radiológus főorvos és dr. Jerger András szülész-nőgyógyász. A díjat az újpesti városházán Déri Tibor polgármester és Kanász-Nagy Máté népjóléti alpolgármester nyújtotta át.

Városnapi elismerések

Augusztus 27-én, az Újpesti Városnapok alkalmából Újpest Önkormányzatának Képviselő-testülete Újpestért Díjat adományozott dr. Baloghné dr. Diós Erzsébet Emília háziorvosnak, Gróf Ferenc egyéni vállalkozónak, valamint Németh György üzleti szaknácсадónak. Az elismeréseket az újpesti Városháza dísztermében Déri Tibor polgármester és Bedő Kata alpolgármester nyújtotta át.

Harangláb-avatás

Augusztus 28-án 11 órakor, a Megyeri temetőben ünnepélyes körülmények között avatták fel a közadakozásból megépült haranglábát, amely az Újpesti Városvédő Egyesület (elnök: Szöllősy Marianne) kezdeményezésére az Újpest Helytörténeti Alapítvány (kuratóriumi elnök: Iványi János) közreműködésével, az Újpesti Közművelődési Kör, újpesti vállalkozások, magánszemélyek, egyházak áldozatos anyagi felajánlásából valósult meg: Újpest Önkormányzatának (Déri Tibor polgármester, Bedő Kata alpolgármester) és polgármesteri hivatalának (Mártonffy István főépítész, Túróczi András főosztályvezető, Bereczki László projektmenedzser, Ilcsik Huba műszaki ellenőr) anyagi és szervezői támogatásával. A kivitelezés Varga Lea okl. építészmérnök, műemlékvédelmi szakmérnök tervei alapján a Lares Center Kft. (Veres Tibor építésvezető) építőmesteri, a Fitotron System Kft. (Borsos Balázs ügyvezető, Varga Tamás építésvezető-felelős műszaki vezető) faszervezeti, Horváth Viktor kőfaragó mester sírkő-készítői, Gombos Miklós harangöntői, Kapui Gyula elektromérnök vezérlési munkáinak kivitelezésében készült Újpest város alapításának 181. és a Megyeri Temető (Görényi Attila intendáns, Tóth Csaba Zsolt BTI Zrt. főosztályvezetők) megnyitásának 100. évében.